

Sangria

5. Sayı - Kış 2026

İÇİNDEKİLER

Önsöz 4

Noel ve Kış Kültürüne Doğal Bir Bakış - Ebrar Kılıç 5

Yılbaşı İçin Yeni Bir Rota, Saraybosna ve Mostar - Nisanur Ekşi 7

Gözlerini Kapat Çekiyorum! Viktorya Dönemi Ölü Fotoğrafçılığı Geleneği - Serra Çetinkaya 15

Performatif Erkekler: Eski Bir Oyunun Modern Sahnesi - İlber Efe Taşabatlı 18

1880'den 2000'lere Kadar Otomobil - Alperen Bıçak 23

Fotoğraf Neden En İyi Anı Saklama Yöntemidir? - Enes Ak 32

Japon Balığı - Serra Çetinkaya 34

Kayan Yıldızın Altında - Nazlı Vayni 36

Kırmızı Elma - Efe Küçüker 38

Minik Serçe - Seda Bilge 40

Mandalina Kabukları - Seda Bilge 41

Sinemada Dışavurumculuk - Hatice Darı 42

Fotoğraflar - İlber Efe Taşabatlı 45

Fotoğraflar - Sude Acar 46

Fısıltı - Halime Kurt 47

Türkiye'nin İki Müzik Sahnesi: Ankara ve İstanbul - Kist ve HAZE! Grupları ile Bir Röportaj - Bahar Kaya 48

Vivienne Westwood: Gelenek ve Modernitenin Harmanlaması - Hatice Darı 62

Bol Şifalı Tavuk Suyu Çorba - Bahar Kaya 66

Tavsiyeler 68

Teşekkürler 69

Önsöz

Biz, “Sangria” dergisini genç sanatçıların kendilerini ifade etmeleri için bir platform oluşturmak amacıyla kurduk. Sanatın her alanından bahseden, yeni sanatçılara kulak veren, en önemlisi tamamıyla özgün ve bağımsız bu dergiyi yetenekli ekibimiz sayesinde bir araya getirdik. Henüz çok yeni ve sayıca küçük bir ekibiz ama her birimizin söyleyecekleri vardı, biz de herkese birkaç sayfa ayırmaya çalıştık. Yazarlarımızdan, çizerlerimize, “Sangria” ekibinin her bir üyesine sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz, siz olmasaydınız içi boş birkaç sayfadan ibaret olurduk.

Sangria Dergi’nin ikinci yılının ilk sayısını sizlerle buluşturmanın heyecanı ve mutluluğu içindeyiz. “Sangria Kış 2026”, tıpkı ilk sayımızda olduğu gibi, bizler için genç sanatçılara ses olacağımız verimli bir yılın daha başlangıcını müjdeliyor. Siz sevgili okurlarımızı da, genç yeteneklerin eserleriyle bir araya getirmeyi ve sanatın farklı seslerini aynı çatı altında toplamayı ümit ediyoruz. Bu sayımızda sizleri incelemeler, röportajlar, şiirler ve öykülerden oluşan zengin bir içerik bekliyor. Keyifli okumalar diliyor ve sizi biricik dergimiz ile baş başa bırakıyoruz.

Bahar Kaya & Hatice Dari

NOEL VE KIŞ KÜLTÜRÜNE DOĞAL BİR BAKIŞ

EBRAR KILIÇ

Noel Baba'nın Noel gecesi çocuklara hediye bıraktığına inanılır. Bu inanın kökeni 4.yy'da yaşamış Hristiyan bir aziz olan Piskopos Nikolas'a dayanır. İnaniş göre Kuzey Kutbu'nda eşiyle yaşar. Bir başka anlatıya göreyse bu inaniş İskandinav mitolojisindeki tanrı Odin'e dayanır. Uçan atı Sleipnir ile avlanmaya gittiğinde, çocuklar Sleipnir için Odin'in çizmelerinin içine havuç ve saman koyup şöminenin yanına asarlardı. Odin de bu iyilik karşılığında çocuklara hediyeler ve şekerler verirdi.

Hikayenin gerçekliği ne kadar tartışmalı da olsa bu hikaye anlatının ötesine geçmiş, bir zamanların hikayesi artık bir inaniş olmuş ve dünya içerisinde kendine bir yer bulmuş. İnsanlar kostümlerini yapmış, renkli süs eşyalarıyla evlerini donatmış ve gür ağaçların altında hediyelerle bu inaniş kendini var etmiş. Acaba bizleri bu hikayeyi sahiplenmeye iten sebepler nelerdi? Neler yaşıyorduk insanlık olarak ki geçmişte yaşadığına inanılan bu yaşlı amcanın evlerimizin içine girmesine izin verdik? Bir yabancı nasıl oldu da en önemli günlerimizin konuğu oldu? Ya da o özel günlerimizin mimarı?... Biraz burada durmak, merak etmek ve incelemek istiyorum. Kışlardan ve karlardan ve çam ağacından bahsetmek istiyorum. Kışların soğuk geçişinden söz etsem çok mu klişe olurdu? Gerçekten soğuk geçmesinden ziyade mecazi bir soğukluk bu. Somutun soyuta da yansıdığı bir soğukluğu var kışın. Çeşitli coğrafyalarda çok farklı isim-

lendirilir kış. Yüklenen anlamlar da kültüre göre şekillenir. Kış, Türkiye'de kuzeydoğudan başlar. Doğu Anadolu'yu sarar ve Marmara'nın denizini süslemek uğruna yolculuğunu sürdürür. Bu soğuktan payını Akdeniz de alır tabii ki. Ancak Akdeniz'in soğuğu tatlıdır, kışları ılıman. Hatta öyle ki, Doğu Akdeniz'in kışında kar yağarsa bunun anlamı eğlencedir. Özellikle çocuklar için oyun zamanıdır. Erzurum gibi bir yerde kış şartları karla ve eksi derecelere inen soğuğuyla yaşanması güç bir mevsimken, bir başka memleket için bu kar bir sevdadır olabilir. Hal böyle olunca kış ve kar ve de soğuk gezdiği yerlerde farklı isimler alır. Çünkü bakışlar dili ve sözcükleri şekillendirir. Arapçadan Eski Türkçeye geçen "zemheri" sözcüğü "karakış" anlamını taşır

mesela. Zemheri gibi “kışkı, bıldırgan, ayaz, boran, küşleme, kıran” sözcükleri hem soğuğu hem de kışı tanımlar. İnsan bir zorluğu tanımlayıp onu anlattığında sanki o sözler artık bir şekilde insanın yine kendini ve çevresini ısıtıyor gibi. Ve evet asıl Noel Baba’ya gelecek olursak, Türk kültürünün de bir Ayaz Ata’sı olduğunu biliyor muydunuz? Ayaz Ata, Orta Asya mitolojisine göre bir soğuk tanrısıdır. Ay ışığından yaratılmış, soğuk havaya neden olan bir tanrı. Kazaklarda kışın karşılanması ile gelen bir eğlence olan Soğumbası temasıyla da ilişkilendirilir. Noel Baba’nın içten yapısı ve samimiyetine daha tezat bir yapıda; kışı getiren, yukarıdan üfleyen bir özelliği vardır bu Ayaz Ata’nın. Daha önceleri bu epik karaktere Çam Baba da denilmiştir. Görevi tıpkı diğer hikayenin kahramanı gibi insanlara gizlice yardım etmektir.

Kışlar bizler için hem psikolojik hem de fiziksel açıdan bu denli zor geçerken, bu inançlarımız ve hikayelerimiz belki de bizleri biraz bile olsa soğukun karanlığından korumak içindir. Ve bu soğukta yapraklarını dökmeyen çam ağaçları; kalıcılığı ve istikrarıyla, belki de en çok ödüllendirilmeyi hak ettiği için Noel Baba hediyelerini oraya bıraktırır. Belki de hediyeler çocuklara bile değil, ağaçlardır. Hikayede geçen “iyi çocuklara hediyeler” kısmı belki de kendi iyiliğine sadık kalmaya çalışan; kendi istikrarını, kendi içindeki çocuğu o hayalin yolunda istikrarla büyüten içsel ebeveynlerimizdir. Kalıcılığa verdiğimiz değerle de çok ilişkili aslında bu. Aslında ne meşe ağacı yapraklarını döktüğü için daha değersiz ne de çam ağaçları sağlam kaldığı için değerli. Bizler ihtiyaçlarımıza sadık olan ve onlara daha çok değer veren varlıklarız. Kışın ve Noelin değerlisi çamlar, çocuklar, sıcaklık ve samimiyet ise belki de kışa; yani soğuğa bu kadar değer vermemizdeki en önemli unsurlardır. Noel Baba’nın kızağını çeken geyik motifiye bilgeliğin ve kötü ruhlardan korunmanın bir sembolüdür. Dilerim ki kendi içsel geyiğimizi bulup kendi kızağımızda içsel çocuğumuzu verdiği savaşlar için onurlandırabiliriz. Masal bu ya, belki de bir başkasına uzatmaya çalıştığımız ellerimizi kendi içimize doğrulttuğumuzda bir başkasının yolunda bir geyik motifi olabiliriz. Işığımız, bilgeliğimiz, güzel hayallere giden tutkularımız daim olsun.

YILBAŞI İÇİN YENİ BİR ROTA, SARAYBOSNA VE MOSTAR

NISANUR EKŞİ

Yeni yıla televizyon başında mandalina yiyerek girme geleneğimize bir değişiklik getirmeye karar vererek, bu yıla Bosna-Hersek'te girmeye ne dersiniz? Bütçe ve pasaport dostu olan bu güzel Balkan ülkesi bize oldukça yakın ve bir o kadar da uzak yapısıyla Türk gezginlerin uğrak yeri. Tarihi, doğası ve sofrasıyla kesinlikle görülmesi gereken yerlerden biri.

Yolculuğum, uçağımızın Saraybosna Uluslararası Havalimanı'na alçılmasıyla başladı. Birbiri ardına sıralanmış çıplak beton binalar, şehirdeki Sovyet etkisini gözler önüne koyuyordu. Ancak havalimanından uzaklaştıkça Doğu ve Batı'nın harmanlanmasına şahit oldum.

Otele yerleştikten sonra ilk durağımız, ve ilerleyen günlerde sık sık uğrayacağımız, Baščaršija oldu. Bu tarihi pazar yeri, şehrin hikayesini de barındırıyordu. Bir yanda Osmanlı mimarisi ve camiler, diğer yanda ise katedral ve kiliseler...

Yol yorgunluğuyla *ćevapi* yiyebileceğimiz ilk yere oturduk. Hepimizin en merak ettiği şeylerden biri olan bu ızgara köfte, beklediğimden oldukça farklıydı. Yanında küp küp doğranmış soğan ve tercihe bağlı olarak kaymak olan bu yemek; oldukça yağlı, "somon" denilen bir parça pidenin arasında servis edildi. Akçaabat köftesini andıran *ćevapi* Türk damak tadına oldukça uygun bir aromaya sahipti.

Yemekten sonra çarşuyu dolaşmaya başladık ve şehrin önemli noktalarından biri olan Kutsal Kalp Katedrali'ni ziyaret ettik. Saraybosna Katedrali olarak da bilinen ve Bosna-Hersek'teki en büyük katedral olan bu yapı, şehrin katolik ibadet merkezidir. 19. yüzyılın sonlarına doğru, neo-gotik tarzda inşa edilen katedral, yılbaşı için süslenmiş haliyle adeta parlıyordu. Katedralin tam karşısındaki sokakta ise Noel pazarı için hazırlıklar devam ediyordu. Ancak belki de katedral ziyaretimizdeki en çarpıcı nokta, yerdeki kırmızı işaretlerdi. Saraybosna Gülü olarak bilinen bu işaretlerin sayısı 200'ü aşıyormuş. Saraybosna Kuşatması sırasında, patlayan havan toplarının bıraktığı izler, üstü boyanarak günümüze kadar aktarılmış. Kuşatma sırasında yaşananları ve hayatını kaybeden yüzlerce insanı hatırlayıp onurlandırmak için sokaklar rengarenk boyanmıştı.

Sonraki durağımız ise 1946'dan bu yana sönmeden yanan Sonsuzluk Ateşi Anıtı oldu. İkinci Dünya Savaşı sebebiyle hayatını kaybeden siviller ve askerler anısına inşa edilen bu anıt, nerdeyse 80 yıldır sönmeden yanmaya devam ediyor. Tarihiyle insanı ürperten bu anıt, karanlıkta daha da etkileyici ve melankolik görünüyordu.

Yol yorgunluğu ve varış zamanımızın akşamüstü olması nedeniyle ilk günümüzü burada noktalandırdık.

İkinci günümüze Bašćaršija sokaklarını gündüz gözüyle gezerek başladık. Duvarlara işlenmiş Yunan tanrılarını görürken arkada ise ezan sesi ve kilise çanı birbirine karışıyordu. Tam bu sırada dikkatimizi yerdeki bir yazı çekti: “*Sarajevo meeting of cultures*”. Doğu ve batıyı gösteren bir pusulanın eşlik ettiği bu yazı şehri ortadan ikiye ayırıyordu. Doğuya baktığımızda alçak ve seyrek, Osmanlı mimarisini görürken batıda birbirine yapışık Avrupalı binalar bulunuyordu. Birbirinden farklı

iki kültürün bu denli iç içe bulunduğu bir şehirde olmak gerçekten büyüleyiciydi.

Buralara kadar gelip Boşnak böreği yememek olmaz. Bašćaršija sokaklarında girdiğimiz bir börekçide, büyük metal tabaklarda yoğurtlu bir sosla servis edilen böreğin tadı hala damağımda. Hatta o kadar lezzetliydi ki beş gün içerisinde tam üç kez aynı börekçiyi ziyaret ettik. Ispanaklı, patatesli, kıymalı ve peynirli seçenekleri bulunan börek; kol böreğine bir hayli benziyordu.

Yemekten sonra Gazi Hüseyin Bey Camii'ni ziyaret ettik. 1531 yılında Bosna Sancak Beyi Gazi Hüseyin Bey tarafından Mimar Sinan'a inşa ettirilen bu cami, Bosna Savaşı sırasında ağır hasar görmüş; ancak orijinal Osmanlı mimarisine uygun bir biçimde restore edilmiş. Caminin ardından bir medrese de inşa ettiren Gazi Hüseyin Bey, bu medresede okutulmak üzere kitaplar toplayarak Saraybosna'nın ilk kütüphanesini de kurmuş. Günümüzde hala aktif olan Gazi Hüseyin Bey Kütüphanesi yaklaşık iki yüz bin eser barındırıyor.

Bu kadar yürüdükten sonra dinlenmek için bir kafeye geldik ve Boşnak kahvesini denemeye karar verdik. Bakır bir tepside, küçük bakır bir cezve içinde servis edilen kahveyi; içi porselen dışı bakır olan küçük kulpsuz fincanlara dökerek içtik. Fincanların neden kulpsuz olduğuna dair çeşitli

hikayeler duydum. En sık duyduğum; fincanı tutarken işaret, orta ve baş parmağın birleşmesinin Sırp'ların Çetnik selamına benzemesi ve bundan dolayı fincanların kulpsuz üretilmeye başlanmasıydı. Doğruluk payı var mıdır bilmem, ancak günümüzde hala kahve; işaret parmağı üstte baş parmak altta olacak şekilde, hilal benzeri bir biçimde tutulan kulpsuz bardaklarda içiliyor. Kahvenin kendisi ise Türk kahvesine kıyasla daha hafif ve yumuşak içimliydi. Türk kahvesindeki yoğun kahve aroması yoktu. Sipariş alınırken sade veya şekerli tercih edip etmediğimiz sorulmamıştı. Kahveler geldiğinde nedenini anladık. Şekerli tercih edenler için küçük bakır bir kasede bir adet küp şeker ve bir parça gül lokumu vardı.

Kahve molasından sonra, 1940'ta inşa edilen Aziz Joseph Kilisesi'ni ziyaret ettik. Saat sebebiyle ne yazık ki içine giremedik ancak dışarıdan bile oldukça etkileyici bir yapıydı.

Başçarşıja Meydanı'nın ortasında bulunan Sebilj'e de uğrayarak günümüzü sonlandırdık. Osmanlı stili ahşap bir çeşme olan Sebilj, 1750'lerde inşa edilmiş ancak yüz yıl sonra bir yangında yanmış ve yeniden yapılmış. Bir şehir efsanesine göre, Sebilj'den su içenler bir gün mutlaka Saraybosna'ya geri dönermiş.

Fındıkkıran Balesi'ne gitmeden bir yılbaşı gezisi tamamlanamaz. Saraybosna'daki ikinci günümüzün akşamında, şehrin tiyatro binasında sergilenen Fındıkkıran Balesi'ne gittik. Tiyatro Binası ve çevresindeki ağaçlar ışıklarla donatılmıştı. Gösteri ise oldukça keyifli ve renkliydi. Eğer ki yolunuz Saraybosna'ya düşerse, gitmeden önce bale ve opera etkinlikleri için tiyatronun resmi internet sitesini (karter.ba) kontrol etmeyi ve dikkatinizi çekenler için biletlerinizi almayı unutmayın.

Mostar gezimize Koski Mehmet Paşa Camii'ne giderek başladık. Mostar Köprüsü'nün 100-150 metre kadar kuzeyinde bulunan bu caminin inşası 17. yüzyılın başlarında tamamlanmış. Mostar'daki ikinci en büyük cami olan Koski Mehmet Paşa Camii'nin bir cephesi nehre bakıyordu. Avlusunda ise taştan yapılma bir çeşme bulunuyordu.

Üçüncü günümüz 07:15 Mostar trenine yetişmek için normalden biraz erken başladı. Günde sadece iki sefer yapıyordu ve biri sabah 07:00 diğeri ise akşam 17:00'de idi. Tren biletleri koltuk numaralı olarak kesilmediği için ayakta kalma ihtimaline karşın gara erkenden gitmekte fayda var. Tramvay kullanarak tren garına gittik ve 2.5 saat sürecek Mostar yolculuğumuz başladı. Yolculuğun son bir saatinde trenin her iki tarafından da dağları ve Neretva nehrini izleyebildik. Tren garı, Mostar Meydanı ve tarihi Mostar Köprüsü'ne oldukça yakın olduğundan toplu taşıma kullanma ihtiyacı hissetmedik. Ancak Blagaj Tekkesi'ni ziyaret etmek istiyorsanız garın yakınından kalkan otobüsleri kullanmanız gerekir, zira merkeze bir hayli uzak.

Caminin ardından rotamızı tarihi Mostar Köprüsü'ne çevirdik. Köprü, Mimar Sinan'ın öğrencisi Mimar Hayrettin tarafından 1566 yılında inşa edilmiş. Ancak 1993'te, Boşnak-Hırvat Savaşı sırasında yıkılmış ve 2004 yılına kadar harabe olarak kalmış. 23 Temmuz 2004'te tekrar kullanılmaya başlanan köprü, 2005 yılında UNESCO tarafından Dünya Mirası ilan edilmiş. Köprü'nün üzerinde, köprüden atlamak isteyenler için uygun kıyafetler kiralanıyordu. Geleneğe göre şehrin erkekleri, nişanlılarına cesaret ve aşklarını ispatlamak için düğünden önce köprüden atlıyorlardı. Eğer yaz aylarında Mostar'ı ziyaret ederseniz, köprüden atlayan insanları görebilirsiniz.

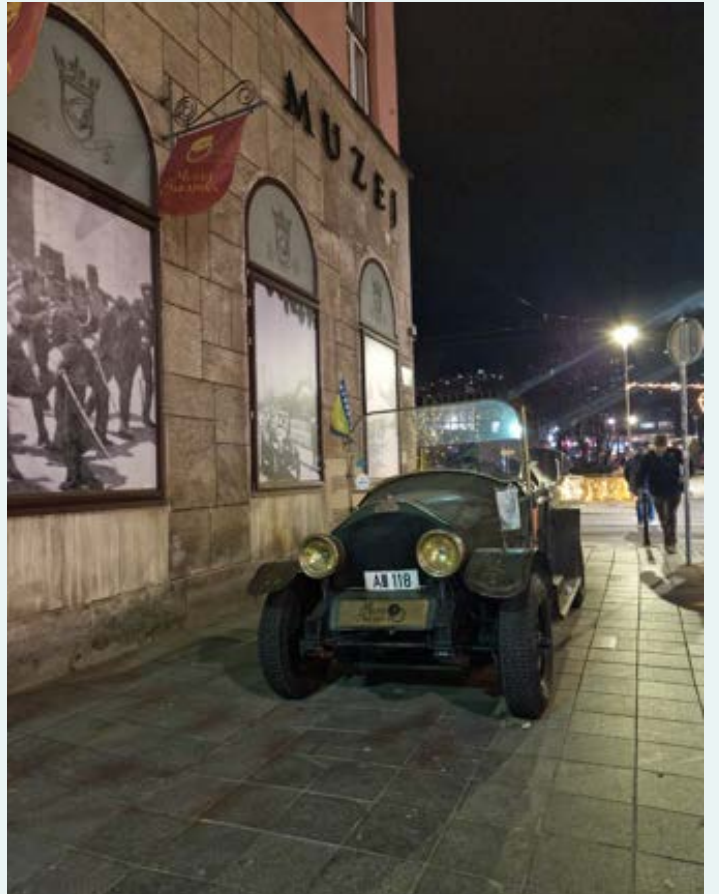
Köprü ziyaretimizin ardından şehrin sokaklarını gezmeye karar verdik. Kaldırımlardaki çatlakların bazıları, Fransız sanatçı Ememem tarafından mozaiklerle süslenmişti.

Yemeğin ardından Franz Ferdinand ve eşi Sofia'nın suikaste uğradığı yeri görmeye gittik. İçinde bulundukları araç ve öldürüldükleri nokta sokak kenarında çevresi sarılı bir biçimde sergileniyordu. Aracın içi muşamba ile kapatılmıştı ancak hava koşulları daha uygun olduğunda üstü açılıyor ve belli bir ücret karşılığında fotoğraf çekimi yapılmıyordu.

Pazar günü olduğu için büyük mağazalar kapalıydı. Sadece küçük fırın ve marketler açıktı. Bu fırınlardan mutlaka yerel hamur işi ve tatlıları denemelisiniz. Eski Ortodoks Kilisesi'ni de ziyaret etmeyi planlıyorduk ancak tadilat sebebiyle ziyaretçilere kapalıydı. Zaten Saraybosna'ya dönüş saatimiz de yaklaşıyordu. Sokakları seyrederken gara yürüdük ve üçüncü günümüzü de böylece sonlandırmış olduk.

Dördüncü günümüze Boşnak Mantısı ile başladık. Sarımsaklı ve yoğurtlu bir sosla servis edilen mantı, alışık olduğumuz mantıya pek de benzer değildi. Daha çok küçük börek toplarına benzeyen Boşnak Mantısı, oldukça lezzetli ve doyurucuydu.

Noel pazarını gezmeden önce tabii ki akşam yemeğine de vakit ayırdık. Bařarřija'nın merkezinde bulunan bir restoranda *klepe* ve karışık dolma denemeye karar verdik. *Klepe*, bildiğimiz ve sevdiğimiz mantıya oldukça benzer ve bir o kadar da lezzetliydi. Biber, kara lahana ve soğan dolmasından oluşan karışık dolma tabağı bildiğimiz dolmalara pek de benzemiyordu. Sadece soğan, baharat ve kıymadan oluşan bir iç ve salçalı bir sosla servis edilen dolmalar; aroma olarak pek tanıdık olmasa da oldukça doyurucu ve enfesti. Bütün yemekler yanlarında pideyle servis edildi.

Noel pazarının hemen yanına buz pisti kurulmuştu. İlk güne özel olarak ücret almıyorlardı. Biz Noel pazarına daha fazla vakit ayırabilmek için birkaç dakika kaydıktan sonra pistten ayrıldık. Noel

pazarının hemen önüne bir sahne kurulmuştu ve canlı müzik yapılıyordu. Kurulan dükkanların bir kısmı sıcak şarap ve salep gibi içecekler satıyor, diğerleri ise yılbaşı temalı şekerlemeler satıyordu. Sıcak şarap oldukça aromatik ve tatlıydı. Salepi denemeye vaktimiz olmadı ancak kokusu bütün pazarı sarıyordu.

Saraybosna seyahatimizi oldukça ünlü bir tatlıcıda *krempita* yiyerek tamamlama kararı aldık. Oldukça hafif ve lezzetli bir tatlıydı. Çoğu kişi yanında Boşnak kahvesi içiyordu ancak bizim gözümüz bir fincan tavşan kanı çay arıyordu.

Beşinci günün sabahında, Türkiye'ye dönmeden önce son bir kez börek yeme kararı aldık ve apar topar toplanıp Bosna-Hersek'teki son yemeğimizi yedik. Ardından Bašćaršija'dan kalkan otobüslerle havalimanına doğru yola çıktık. Farklı kültürlerin buluşma noktası olan Saraybosna ve Mostar'da geçen harika birkaç günün ardından buruk bir sevinçle eve dönüyorduk. Her ne kadar Sebilj'den su içmemiş olsak da, eminim ki bir gün Saraybosna'ya geri döneceğim.

Gözlerini Kapat Çekiyorum!

Viktorya Dönemi Ölü Fotoğrafçılığı Geleneği

Serra Çetinkaya

Viktorya Dönemi (1837-1901) tarihin en ilginç dönemlerinden birisidir. Birçok yeniliğe ev sahipliği yapmış bu uzun ve zengin dönem beraberinde 21. yüzyıl insanına tuhaf gelen davranışları da getirmiştir. Viktorya İngilteresi'nin en bilindik karakteristik özelliklerinden birisi de dönemin insanların ölüm takıntısıdır. Bu tuhaf takıntı, Viktoryenlerin yaşadığı değişimlerle ele alındığında daha anlaşılabilir bir zemine oturur: Viktorya dönemi insanları sanayi devrimine doğmuş bir nesil olmalarına bağlı olarak kendilerini büyük değişimlerin ortasında bulmuşlardır. Bu büyük değişimler beraberinde ciddi sağlık sorunları, hijyen sorunları ve çocuk işçiliğini getirmiştir. Bütün bunların sonucunda ölüm, bu dönem için çok tanıdık bir hayat gerçeği olmuştur. Bu tanıdık fakat sevimsiz dostun bu kadar yaygın olması tuhaf bir geleneğe yol açmıştır: ölü fotoğrafçılığı.

Viktoryenler ölümü çok ciddiye almış bir toplum olarak sadece siyahlara bürünüp, uzun süreli yaslar tutmakla sınırlı kalmıyorlardı. Evlerinde ölü çağırma ayinleri düzenliyor ve ölüleriyle iletişim halinde kalmaya çalışıyorlardı. Bütün bunların yanı sıra, dönemin en büyük icatlarından birisi olan fotoğrafçılık da Viktorya dönemi ölüm anlayışından nasibini almıştı. Dönemin insanları, ölülerinden bir hatıra taşımak adına onlarla fotoğraf çekiliyordu. Bu fotoğraflar hatıra olarak tutuluyor, tanıdıklara gönderiliyor, hatta ceplerde anı olarak bile taşınabiliyordu. Bu garip fotoğraflar iki farklı şekilde çekilebilirdi: en yaygın yöntem uykuda huzurlu bir şekilde çekilen fotoğraflardı, bir diğeri ise -ki bu hala tartışmalı bir konudur- ölümler canlıymış gibi çekilen fotoğraflardır.

İlk yöntemde ölümler uyuyor ya da huzurlu bir şekilde dinleniyorlarmış gibi gösterilirdi; genellikle yataklarında, koltukta veya tabutlarında sade bir şekilde fotoğraflanırlardı. Özellikle ölen bebekler ve çocuklar beşiklerinde masumca dinlenirken çekilirdi. Genelde birisinin ölü olup olmadığını fotoğraflarda yansıtmak için kullanılan bazı semboller de bulunuyordu. Bunlar genelde çiçekler, ölü bir kuş veya takdis işaretiydi. Diğer tartışmalı yöntem ise ölümlerin

Akut nefrit ve akciğer ödemi sebebiyle Fremont Township, Michigan'da evlerinde vefat eden Haral & Ferol Tromley, Ekim 1900.
(mentalfloss.com)

Yakşalık 1905
(mentalfloss.com)

ayakta ve canlıymış gibi çekildiği fotoğraflardı. Ölüleri ayakta tutmak için genelde fotoğraflarda görünmeyecek metal destekler kullanılırdı. Ölen kişi bir bebek veya çocuksa annesinin kucığında, yetişkin ise aile bireylerinin yanında oturmuş bir şekilde çekilirdi. Ölüleri “canlı” gösterebilmek için onlara makyajlar yapılır, göz kapakları açılır ya da gözlere özel boyamalar yapılırdı. Bu yöntemin tartışmalı olduğu yer de bu tekniklerde yatıyor. Kimi eleştirmen ve koleksiyonculara göre, göz kapakları aslında açılmıyor çekilen fotoğraflarda uzun pozlama süresi olduğundan gözler açıkmiş gibi çıkıyordu. Bu dönem fotoğraflarının ilginç bir yanı da uzun pozlama süresine bağlı olarak insanlar fotoğraf çekilirken istemsizce hareket ediyordu. Hareket ettikleri için canlı insanlar fotoğraflarda daha bulanık çıkarken, ölüler hareketsiz kaldıklarından çok daha net çıkıyordu.

Zamanla ölümün evlerden hastanelere taşınmasıyla, fotoğraf çekmenin çok daha yaygın ve kolay bir yöntem dönüşmesiyle, yas tutmanın daha özel bir alan haline gelmesiyle bu gelenek yavaş yavaş popülerliğini yitirdi. Günümüzde çok nadir rastlansa bile ölü doğumlarda ailenin tercihinine bağlı olarak fotoğraflama yapan bir meslek alanı hala mevcut. Biz modern insanlara fazla tuhaf ve ilgi çekici gelen bu fotoğraf türü, Viktorya dönemi insanları için derinden bir acı ve sevgi göstergesiydi.

Bu fotoğrafta görülen en küçük çocuk aslında ölü ve bir destekle ayakta tutuluyor. (bbc.com)

Kaynakça

Wigington, Patti. "Victorian Death Photos and Other Strange Victorian Mourning Traditions." Thoughtco, 2 May 2025, www.thoughtco.com/victorian-mourning-4587768.

Lovejoy, Bess. "'Mirrors With Memories': Why Did Victorians Take Pictures of Dead People?" Mental Floss, 11 Mar. 2024, www.mentalfloss.com/article/90118/mirrors-memories-why-did-victorians-take-pictures-dead-people.

Lenora. "Memento Mori: Victorian Post-Mortem Photography." The Haunted Palace Blog, 4 Mar. 2024, hauntedpalaceblog.com/2024/03/04/memento-mori-victorian-post-mortem-photography-2/.

Bell, Bethany. "İngiltere Tarihinde ölülerle Fotoğraf Geleneği." The Haunted Palace Blog, 8 Sept. 2016, www.bbc.com/turkce/haberler-37303094.

Fotoğraf Kaynakçaları: mentalfloss.com / bbc.com

Emil, Mary, ve Anna Keller,
1894 cinayetli-intihar
(mentalfloss.com)

Bu fotoğrafta, biri ölü biri de hayatta kalan ikizler görülüyor. Ölü bebeğin etrafına çiçekler konulmuş. (bbc.com)

O sahneye hepimiz hakimiz sanırım: Cihangir’de atmosferik müzikler çalan “chill” bir kafe, arkadaki masaların birinde ana karakterimiz oturuyor: Küçük deri kaplı defterine çizim yapıyor, kablolu kulaklarıyla Clairö dinliyor olması muhtemel, arada sigarasını sarıyor, bir yandan mat-chasını yudumlarken bir yandan Letterboxd’ını gözden geçiriyor. MUBİ baskılı *tote bag*’i de var, içi de feminist edebiyatının köşe taşlarıyla dolu tabii.

Son zamanlarda sayıları çok artan bu kişiler size klişe geliyor olabilir, bütün bu yapaylık sizde tedirginlik yaratıyor da olabilir ve bu konuda haklı olabilirsiniz de. Fakat ben bu yazıyı o karakteri inceleyen bir gözlemci gözüyle değil, hafta sonlarını pazarlarda kaset avlamaya ayıran “onlardan biri” olarak yazıyorum. Bu bir savunma, hem de zaman zaman “performatif erkek” ithamlarına maruz kalmakta olan birinden.

Hepimiz Sahnedeyiz

Hadi öncelikle “performatif” kelimesiyle başlayalım. Performans nedir, neden yapılır, kim yapar?

Bu yazının ele aldığı bağlamda performans; giyimden tutun içecek tercihinin kadar olan tercihleri, sosyal olarak ve tercih edilebilir kılarak belli bir kesimin ilgisini ve beğenisini toplama çabası olarak tanımlanabilir. Bu tanım size kendinizi çağrıştırıyor mu? Eğer çağrıştırmıyorsa da çağrıştırmalı, çünkü bu hepimizin içinde bulunduğu bir durum.

Sosyolog Erving Goffman’e göre, toplumsal hayatın tamamı bir sahnedir ve hepimiz duruma göre kostümlerini değiştiren oyuncularız. Hiçbirimiz sabahtan kalktığımız gibi toplumun içine karışmıyoruz ve hepimiz gün içinde birden fazla roldeyiz: Evimizdeyken hayırlı evlat, okulda başarılı bir öğrenci, iş yerinde iyi bir çalışan gibi.

Belki şu an içinizden şöyle bir itiraz yükseliyor olabilir: “Ama bu roller hayatın bir getirisi! Biz bu rolleri oynarken bile benliğimizi koruyoruz. Oysa bahsettiğimiz ‘tote bag’li çocuklar, baştan aşağı hesaplanmış, keskin bir yapaylık içindeler.” Bu haklı bir eleştiri ama benim söyleyeceklerim de bitmedi. Bu performans bize doğal gelmiyor; çünkü öğrenci, evlat ve çalışan rollerinin aksine bu tamamen yeni ve provası yapıl-

mamış bir rol. Diğer roller yüzyıllardır hayatımızdayken bu rolün hayatımıza girişi aylar cinsinden ifade edilebilir. Elimizde iyi bir evladın nasıl davranması gerektiği toplumun içindeki her bir bireye doğduğumuzdan andan itibaren başta ebeveynler olmak üzere toplumun her katmanı tarafından empoze edilmesine karşılık, bu yeni maskenin toplum nezdinde henüz bir karşılığı olmadığı için henüz giyilmemiş deri bir mont gibi biraz pot durması da kabul edilebilir. Ama bir ceketin henüz vücudun şeklini almamış olması, o ceketin hiçbir zaman yakışmayacağı anlamına gelmez.

Bu noktada Shakespeare'in o ölümsüz tespitini hatırlayabiliriz: "Bütün dünya bir sahnedir, / Kadın erkek bütün insanlar da oyuncular."

Antik Oyunlar

Bugün favori kahvecilerimizde görebileceğimiz bu kişi bize her ne kadar yabancı gözükse de aslında kendisi her zaman yanbaşımızdaydı, bütün tarih boyunca. Bugün anahtarlığında sallanan labubusundan tanıyabildiğimiz bu kişi tarih boyunca bir çok kostüm ile karşımıza çıktı.

Örneğin dönem dizilerinin favori dönemlerinden birine, Rönesans'a geri gidelim. Maskülenlik perspektifinden bakıldığında o dönemin en öne çıkanları parlak zırhlar içinde kudretli şövalyelerken; onlara alternatif olarak saraylarda ipek kumaşlar içinde süzülen, lavtasıyla aşk şiirleri okuyan o melankolik şair figürü hep oradaydı.

Portrait of a Man Playing a Lute,
Bartolomeo Passerotti, 1579

Tristan and Isolde with the Potion,
J. W. Waterhouse, 1916 (?)

Ya da 17. yüzyıl Versailla'ına gidersek de aynı şekilde en güçlü ve en arzulanan erkeklerin başında şaşalı peruklar ve ayaklarında bugün kadın modasına atfettiğimiz kırmızı topuklu ayakkabılar ile görebiliriz. O günün en maskülen erkekleri bugünün standartlarına göre sadece en çılgın hayallerimizde erişebileceğimiz bir “performatiflik” sergiliyordu.

Louis XIV of France, Hyacinthe Rigaud, 1701

Portrait of the Count Robert de Montesquiou, Giovanni Boldini, 1897

olmak için emek gösteren modern erkeğin ruhani ataları olduğunu söylemek hiç de yanlış olmaz.

Bu yüzden bir şey söylemeden önce iki kere düşünün; belki büyük büyük dedeniz *vintage* plak koleksiyonu ile büyük büyük anneannenizi tavlamadı ama yakasına ilaştirdiği karanfil ile o günün şartları göz önüne alındığında aynı duygusal naifliği ortaya koyuyordu.

Oyuncu Aranıyor: Modern Tiyatro

Peki madem bu insanlar ve bu oyun tarih boyunca vardı; ne oldu da bir anda bütün dünyanın gözü buraya kaydı, neden diğer performansların aksine onların performansına karşı keskin bir yargı oluştu? Bu konuyu açığa kavuşturmak için daha geniş

bir perspektiften bakmalıyız.

Dünyada sosyal progresifliğin yükselmesiyle ve ekonomik şartların kötüleşmesiyle beraber maskülenite krizi oluştu. Şu bir gerçektir ki, modern erkek modern dünyaya ayak uydurmakta güçlük çekiyor. Tarih boyunca varolan güçlü erkek figürlerinin günümüz dünyasında bir karşılığı yok artık; ne kudretli fatihler, ne büyük liderler, ne de otoriter herhangi bir güç var artık; bu da günümüz erkeklerinde bir rol model eksikliğine yol açıyor.

Sanırım tam olarak bu noktada *Fight Club* filminden şu alıntıyı vermek çok yerinde olur: “*Biz tarihin ortanca çocuklarıyız. Bir yerimiz ve bir amacımız yok. Bir büyük savaşımız, büyük depresyonumuz yok. Bizim büyük savaşımız, manevi bir savaştır. Ve büyük depresyonumuz, hayatlarımızın ta kendisidir.*”

Son bir kaç yüzyıldır olduğu gibi toplum içerisinde artık varsayılan bir rolü olmayan erkeğin karşısında, artık seçim yapması gereken bir yol ayrımı var. Nereye gidilmeli? Günümüzde tüm dünyada gözlemlenen sağın yükselişine bakarsak hatırı sayılır sayıda insanın eski düzene geri dönmek istediği aşikar. Muhafazakar kanat doğru ya da yanlış maskülenite krizine net bir cevap sunuyor, takipçilerine modern dünyada da cinsiyet rollerinin hala var olmasını ve geleneksel maskülenliğin devamının gerekliliğini empoze ediyor. Andrew Tate ve Jordan Peterson gibi insanlar bir noktada bu düşüncelerin rol modeli konumundalar. Sağın her ne kadar tartışmalı olsa da bir rol model sunabilmesi ve insanlara öyle ya da böyle hayatları boyunca takip edebilecekleri yol haritaları verebilmesi çekiciliklerini arttırıyor. Buna karşılık progresif toplulukta rol model denilebilecek erkek eksikliği olduğu gibi zaman zaman erkekler bulundukları topluluktan yabancılaştırılabilirler.

Şimdi bu kadar şeyi neden açıkladığıma geliyorum: En başta da performansın belirli bir sosyal çevreye yakınlaşabilmek ve yabancılık çekilmemesi için yapılan bir şey olduğunu konuşmuştuk. Günümüz dünyasında progresiflik ve muhafazakarlık arasındaki sürtünme giderek artarken, halihazırda kendi topluluğu tarafından bile sırf cinsiyeti yüzünden şüpheyile yaklaşılan erkeğin son çaresi o topluluğa ait olabilmek için olağandan daha büyük ve dramatik bir performans göstermek oluyor.

Çünkü bu performansı bıraktığı an, kendini ait hissettiği topluluktan tamamen kopma riskini göze almakla beraber aynı zamanda günümüz dünyasında sayısız kişinin içine düştüğü daha da kötü bir duruma da düşme riskini de almış oluyor. Ne eskiye ne de yeniye ait olabilenlerin, sessiz çoğunluğun amaçsızca ve kaybolmuş bir halde savrulduğu yer: Araf.

Kaba Gerçeklere Karşı Nazik Kurgu

Şimdi de hadi en kötü senaryoyu düşünelim: Bu kişi hakkındaki bütün önyargılar doğru. Kafedeki çocuğumuz cidden de tepeden tırnağa sahte bir rol içinde yaşıyor, *tote bag*'indeki hiçbir kitabı okumadı ve kablolu kulaklığından nefret ediyor. Kısacası yaptığı her hareket bir performans, bu sefer herkesin taktığı maske anlamında değil de insanları manipüle etmeye yönelik olanından. Peki bu cidden o kadar da kötü mü ?

Belki de değil. Esasında bu kişi böyle davranırsa da davranmasa da toplum tarafından kabul görme ya da “kız tavlama” amacına sahip olacaktı, değil mi? Bu amaçlar uğruna en azından nispeten zararsız bir persona yaratması takdire şayan olmasa da bu kadar ağır bir yergiyi hak ettiğini de düşünmüyorum.

Eğer bu çocuk performatizmin kişiliğine bürünmeyip kendine başka bir yol çizseydi ne olacaktı? Kadın cinayetlerinin her geçen gün arttığı ülkemizde eski çağdan kalma maçoizmi bütün kudretiyle devam ettiren erkekler bolca var zaten. Bu kişi “kendisi” olarak cinsiyetçi görüşlerini fütursuzca paylaşırsa, kadınları bulduğu her fırsatta küçümsese, onların herhangi bir şekilde sesini duymayı reddedip kendi erkek egemen dünyasında yaşasa daha mı iyi olacaktı? Dünyanın her yerinde erkek egemenliğinden bıkan kadınlar performatif erkek yerine gerçekten bu “samimi ama kaba” adamla mı toplumu paylaşmayı tercih ediyor? Zannetmiyorum.

Bu kişinin tüm kişiliği aksesuarlarının arkasında gizli olsa da en azından kendini gizlemesinin gerekliliğini kavrayacak kadar da duruma hakim. Yani artık kabalık ve şiddetin değil nezaket ve entellektüelliğin kabul gördüğünün farkında. Bu olabilecek en iyi durum değil farkındayım ama hiçbir şey de değil. Bu bir başlangıç.

Ben her zaman düşüncelerin değil eylemlerin gücüne inanan bir insandım ve bu konuda da aynı duruşumu koruyorum. Nitekim toplumsal yaşam da düşünceler değil eylemler üzerinde kuruludur. Birisinden bir ricada bulunduğumuzda bunun bir karşılık beklentisiyle mi yoksa saf iyilikle mi yapıldığını bilemeyiz. Önemli olan o an o nezaketi görmüş olmamızdır. Bu konu da biraz buna benziyor. Hepimiz karşımızda gördüğümüz insanın içiyle dışının bir olmasını ister ama bunun gerçekleşemediği durumlarda -ki önceki bölümlerde bahsettiğim gibi herkesin bir maskesi olduğu için bu imkansızdır- kötü muamele görmektense sahte bir nezaketi tercih ederiz.

Bu konuda bahsetmek istediğim bir diğer nokta da bu kişinin belki farkında olma-

arak da olsa toplumu yönlendirdiği gerçeği. Elbette ki toplum bir bireyin tamamını kapsayan bir olgu olsa da, her ne kadar küçük olursa olsun bireyin de toplum üzerinde değiştirici bir etkisi vardır. Performatif erkeğimizin elindeki roman hiç okunmamış olsa da belki bir görenin dikkatini çekip onun okumasına ön ayak olabilir. Sırf toplumda alternatif olarak nitelendirilen insanların görünürlüğüünün artması bile çevresindekileri kendilerini keşfetmeye yöneltebilir ya da kendilerini daha özgürce ifade etmelerine vesile olabilir.

Son olarak, genel bir farkındalık adına şunu da eklemeyi kendime borç bilirim: Performatif olarak yaftalanan kişilerin hatırı sayılır bir kısmı için bu stratejik bir rol değil, hepimizin taşıdığı maskeler arasında favorileri o sadece. Onlar bu terim ortaya çıkmadan çok önce de buradaydılar ve inanması güç olsa da bazıları ciddi matchanın tadını seviyor.

Eskinin gürültülü güç gösterileri yerlerini yeşil çaylara bırakıyor. Eğer bu bir oyunsa da ben durumdan memnunum. Çünkü yontulmamış bir gerçekliktense iyileştirici bir kurgu çok daha sağlıklıdır. Unutmayalım ki Oz Büyücüsü iyi tasarlanmış büyük bir yalanın baş mimarı da olsa, Teneke Adam’a bir kalbi olduğunu hissettirmeyi başarmıştı.

Kaynakça

Fight Club. David Fincher. Fox 2000 Pictures. 1999.

Shakespeare, William. Nasıl Hoşunuza Giderse. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 46 s.

Baudelaire, Charles. Özel Günceler - Apaçık Yüreğim. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 44 s.

1880'den 2000'lere Kadar Otomobil

Alperen Bıçak

İnsanlık tarihinin neredeyse tamamı, ulaşımın “canlı” bir güç kaynağına bağlı olduğu çağlarla şekillendi. Evler, şehirler ve sosyal hayat, atın gücü ve sınırlılığı etrafında kuruldu. Fakat 19. yüzyılın sonlarında, bu düzeni kökten sarsacak bir icat sahneye çıktı: otomobil. İlk başta garipsendi, ardından hayranlık uyandırdı ve sonunda dünyanın işleyişini kalıcı biçimde değiştirdi.

Otomobilin Doğuşu (1880-1900)

Otomobil ortaya çıkmadan önce ulaşımın temel aracı atlar idi. Bugün taşıtlarımıza nasıl bir aidiyet ve prestij yüklüyorsak, 1800'lerin insanları da atlarına benzer şekilde bakıyordu. Atlar kimi zaman yük taşır, kimi zaman da varlık ve statü göstergesi olarak kullanılırdı. Yani, direksiyon *storysi* atan ve ayıp olmasın diye takip ettiğiniz ortaokul arkadaşınızdan da önce kendi döneminin “vasıtasını” övünç sembolüne dönüştüren insanlar vardı.

İlk “otomobil” olarak kabul edebileceğimiz araç, Karl Benz'in üç tekerlekli Motorwagen modelidir. İlk ortaya çıktığında Motorwagen büyük ilgi görmedi; hatta bir tür merak ürünü olarak kaldı. Ancak otomobil tarihinin ilk uzun yolculuğu sayılan Bertha Benz'in annesinin yanına Motorwagen ile yaptığı yolculuk, bu icadın kaderini değiştirdi. Bertha'nın bu cesur girişimi,

Motorwagen

otomobilin yalnızca atların yerini alabilecek bir araç değil, gerçek bir ulaşım geleceği olduğunu kanıtladı. Yine de bu ilk dönem araçları oldukça güvensiz ve sınırlıydı; bir otomobile sahip olmak, onu günlük yaşantıda etkin biçimde kullanabilmek anlamına gelmiyordu.

Model T Üretim Hattı

Pirinç Çağı (1900-1910)

1880'ler otomobilin doğuş dönemi, 1900'ler ise araçların halkın hayatına yavaş yavaş girdiği yıllardır. Başlarda bir merak ürünü olan otomobil, bu süreçte gerçek bir ulaşım aracına dönüştü. Üreticiler, üç tekerlekli Motorwagen anlayışından uzaklaşarak daha güçlü ve daha hızlı dört tekerlekli araçlar geliştirmeye başladı. Otomobil artık yalnızca zenginlerin oyuncağı değil, toplumun ulaşabileceği bir teknolojiydi.

Bu dönüşümün simgesi Amerika'da Henry Ford'un Model T'si oldu. Seri üretim hattı sayesinde üretim süresi saatlerden yalnızca dakikalara düştü ve otomobil gündelik yaşamın parçasına dönüştü. Sokaklarda Model T görmek sıradanlaştıkça, otomobil artık gündelik yaşamın ve rutinin parçası oldu.

Ford Model T

Roaring 1920's

1920'lere gelindiğinde dünya savaştan çıkmış, yollar otomobillere uygun hâle gelmiş ve halk görece zenginleşmişti. Henry Ford yaklaşık 15 milyon Model T satmış, ancak araç artık sıradanlaşmıştı; üretim hattı nedeniyle yalnızca siyah renkte üretiliyordu.

Bu boşluğu Cadillac ve Packard doldurdu. Renk seçenekleri, lüks aksesuarlar ve konfor sunan bu araçlar, otomobili bir statü sembolü hâline getirdi. Artık otomobil sadece ulaşım aracı olmaktan çıkarıp moda ve kimlik göstergesi hâline gelmişti. Ayrıca araçların hızlanmasıyla modifiye kültürü doğdu. Alkolün yasak olduğu dönemde kaçakçılar, yüklerini daha hızlı taşımak için araçlarını güçlendiriyor, bu modifiyeler de *Stock Car Racing* yani NASCAR'ın temellerini atıyordu.

İlk Stock Car Yarışları

1920-1930 Yılları Arasında Alıcıya Sunulan Araba Seçenekleri

1930'lar ve 1940'lar Depresyon ve Hazin Gerileme

1929'da borsanın çökmesiyle insanlar bırakın arabalarını yenilemeyi, ayakkabı bile alamaz hâle geldi ve otomobil pazarı büyük darbe aldı. 1920'lerin güçlü markaları sahneden çekilirken, Ford, General Motors ve Chrysler hâlâ piyasada etkilerini korudu. Ancak artık lüks ve estetikten çok işlevsellik ve hayatta kalma ön plandaydı.

Kriz aynı zamanda inovasyonu tetikledi.

Halk hazır olmasa da üreticiler

araştırma-geliştirmeye yönelerek bir sonraki dönemin temellerini attı. Dönem sonlarına doğru savaş patlak verince markalar üretimi askeri araçlara kaydırды: Porsche tank, Ford ve Rolls-Royce uçak ürettiyordu. Bu süreç, yarım yüzyıl sonra SUV kültürünün temeli olacak askeri Jeep tasarımlarını da doğurdu.

1950'ler 1960'lar Kromlar ve Kuyruklar *Enter Americana*

Savaş bitti, dünya yeniden toparlanmaya başladı. Askerler memleketlerine döndü ve hükümetler, askeri taşımacılık için yapılan *Autobahn*'lardan esinlenerek eyaletler arası yolları inşa etti. Araçlar artık birer kültür ikonlarına dönüşmeye başladı. Uzun çağın-
dan çıkmış gibi uzun kuyruklar envai çeşit krom akseuarlarla donatılmış, günümüzde bile karada giden gemiler olarak adlandırılan araçlar artık yollara hükmetmeye başladı.

Arabaların büyümesi ve ev konforuna sahip olması yolculuğu bir kültüre dönüştürdü. İnsanlar garajlarından Cadillac'larını çıkarıp yollara atıldı. Artık herkesin en büyük hayali bir ev ve bir otomobil sahibi olmaktı. Yolculuk, sadece bir yerden bir yere gitmek değil, başlı başına bir aktivite hâline geldi; *drive-in* sinemalar, *diner*'lar yükseldi ve Route 66 kültürü doğdu. Bu efsanevi yol, uzun yolculukların, özgürlüğün ve Amerikan otomobil kültürünün sembolü hâline geldi.

Cadillac'ın 1960lardaki Modelleri

Cadillac Sedan De-ville

Interstate

Drive in

Diner

Small was

AMC Pacer Reklamı

1970'ler ve 1980'ler Benzin Krizi

1973'te hız ve güçlü motorlar artık eskisi kadar ilgi çekici değildi. İnsanlar beygir gücünü değil, yakıt tasarrufunu konuşur hâle gelmişti; bu, otomobil tutkusunun yavaş yavaş sönüşünü gösteren bir dönemdi. Halen "ucube" olarak anılan Pacer, Pinto ve benzeri araçlar halka sunuluyordu. Hız canavarları küçülmüş, Mustang artık bir yılkı atı gibi görünüyordu.

Tüm araçlar yavaşlamış, Corvette 165 beygire düşmüş, otomobiller kahverengi, plastik dolu kutulara dönüşmüştü. Şirketler artık gösteriş değil, ikna ve pratiklik peşindeydi. Bu dönem otomobil

tarihinde sakin ve durağan bir sayfa olsa da, Japonya kaynar bir kazan gibi yeni bir otomobil devrimine hazırlanıyordu.

1980'ler ve 1990'lar Japonya'nın Dominasyonu

1970'lerin durgunluğu sonrası Amerika otomobil pazarında kriz devam ederken, Japonya zincirlerini kırmıştı. Toyota, Honda, Nissan, Mitsubishi ve Mazda gibi markalar; güvenilir, sağlam ve uygun fiyatlı araçlarla pazara hızlı bir giriş yaptı. Her segmentte üretim yapan Japonlar, kısa sürede yollara hâkim oldu.

Onların başarısını körükleyen en büyük faktör, uygun fiyatlı ve güvenilir araçlar sunmalarıydı. Ancak Japon üreticiler sadece pratik araçlar üretmekle kalmadı; Mazda RX-7 gibi küçük ama hız canavarı modellerle performans iddialarını da kanıtladılar. Bu araçlar, Amerikan Muscle Car'larına meydan okuyarak tuner kültürünün doğuşuna öncülük etti. Genç sürücüler, motorları güçlendirme, turbo takma, aerodinamik kitler ve jant modifikasyonlarıyla kendi kişisel otomobillerini yaratmaya başladı.

Mazda RX-7

Mazda RX-7

2000'ler SUV Devrimi

2000'ler sadece *The Sopranos* gibi kült yapımların değil, aynı zamanda büyük ve güçlü SUV'lerin yükselişinin başlangıcıydı. Artık kamyonetler yalnızca yük taşıyor, dağları veya zor arazileri aşmakla sınırlı kalmıyor, şehir hayatına ve prestije hizmet eden lüks araçlar hâline geliyordu. Krom jantlarla donatılmış bir Cadillac Escalade, ünlüler arasında bir statü yarışının simgesi olmuştu. Lincoln Navigator gibi devasa SUV'ler, yolların ve mahallelerin adeta kralı hâline gelmiş; yüksek ve kaslı gövdeleriyle sahiplerine güç ve ayrıcalık hissi veriyordu.

Cadillac Escalade

Bu dönemde Land Rover da SUV kültürüne farklı bir boyut kazandırdı. *Off-road* yetenekleriyle tanınan Land Rover, hem prestij hem de gerçek arazi performansını bir araya getiriyordu. Range Rover gibi modeller, şehirde lüks bir otomobil, doğada ise sağlam bir arazi aracı olarak öne çıktı. Böylece SUV'ler, sadece Amerikan şehirlerinin değil, küresel prestij pazarının da simgesi hâline geldi.

Otomobil Kültürü ve Sinema

Otomobil algısı yalnızca bir ulaşım aracına indirgenemez; otomobil kültürü toplumların kimlik, sınıf, özgürlük ve estetik anlayışlarını yansıtır. Bir araba bazen statü ve güç göstergesidir, bazen gençliğin asi ruhu, bazen de kaçış ve özgürleşme aracı. Bu yüzden otomobil kültürü sokak yarışı, modifiye (*Tuner ve Hot Rod*), koleksiyonculuk, nostalji ve medya anlatısı gibi pek çok alt başlığa ayrılır; her biri kendi topluluğunu ve estetik dilini yaratır.

Sinema bu kültürü yalnızca yansıtmakla kalmaz, onu şekillendirir.

• *Rebel Without a Cause* (1955):
50'lerin Amerika'sında otomobili gençlik ve özgürlük sembolü hâline getirdi; kirli ceketli, kayıp gençlerin aracı "kimlik"ti.

• *The Fast & the Furious* (2001-):
Tuner kültürünü, NOS sistemlerini, drift sahnelerini ve sokak ailesi kavramını küresel fenomen hâline getirdi; modifiye artık yalnızca teknik değil, aidiyet duygusuydu.

• *Bullitt* (1968): Steve McQueen'in ikonik Mustang'i, kas gücünün sinemasal temsilini inşa etti; otomobil artık bir karakter gibi davranıyordu.

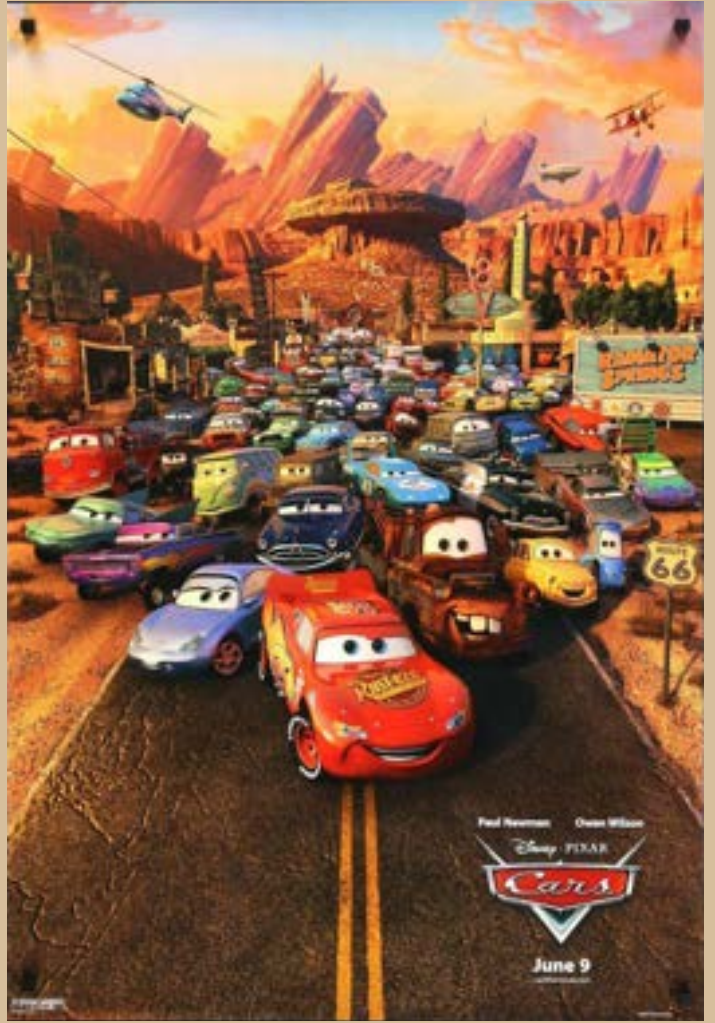

• *Ford v Ferrari* (2019): Mühendislik gururu, dayanıklılık ve “yarışı kazanma” hırının nasıl otomotiv tarihini belirlediğini dramatik bir şekilde gösterdi.

Bütün bu örneklerde ortak nokta şudur: Sinema, otomobili bir obje olarak değil hikâye anlatıcı olarak ele alır. Otomobil kültürü tam da bu yüzden nesnel değil, duygusal ve kültürel bir deneyimdir.

Özetle, bir merak objesi olarak doğan otomobil zamanla yalnızca ulaşım aracı olmaktan çıkarak statü, özgürlük ve teknoloji sembolüne dönüştü. Bugün kültürden şehir planlamasına, çevre politikasından kişisel kimliğe kadar pek çok alanı etkiliyor. Her ne kadar elektrikli ve otonom araçlar geleceği yeniden şekillendirse de otomobiller, tarihiyle ve bıraktığı etkiyle yalnızca bir makine değil, insanlık hikâyesinin ayrılmaz bir parçası olmaya devam edecek.

• *Pixar - Cars* (2006): Arabayı tamamen bir karakter olarak ele alır. Route 66 nostaljisini, otomobilin Amerikan ruhuyla bağını ve “yavaş yaşamının” değerini anlatır. Lightning McQueen’in şöhret arayışı ile küçük kasabanın ruhu, otomobilin yalnızca hız değil hikâye ve topluluk taşıdığını gösterir.

P.S: Drive Safe!

Kaynakça

- Flink, J. J. (1990). The automobile age. MIT Press.
- Ganahl, P. (2001). The American hot rod. Motorbooks.
- Laderman, D. (2002). Driving visions: Exploring the road movie. University of Texas Press.
- Shimokawa, K. (1983). Automobile industry in Japan. University of Tokyo Press.
- Norton, P. D. (2008). Fighting traffic: The dawn of the motor age in the American city. MIT Press.
- Miljure, B. (2006). Import tuner culture. Journal of Youth Studies, 9(3), 305–321.
<https://doi.org/10.1080/13676260600613638>
- The Rise and Fall of Every Car Era Explained. (2024, August 15). [Video]. YouTube.
<https://youtu.be/Y56qLkJevyg?si=zI56Env4qvcSSmLx>

FOTOĞRAF NEDEN EN İYİ ANI SAKLAMA YÖNTEMİDİR?

ENES AK

Hiç düşündünüz mü; bir fotoğrafı değerli kılan şey nedir? Bazen tek bir kare, yılların içinden sızıp kalbimize dokunur da, o anı yeniden yaşamış gibi oluruz. Fotoğraf, insanın zamana bıraktığı en narin izdir aslında. Ne kadar çağ değişse de, ne kadar dijital bir gürültünün içine sıkışsak da, fotoğraf hâlâ sessiz bir hatırlama biçimi olarak ışığını kaybetmez.

Eskiden fotoğraf çekmek bir ritüel gibiydi. Deklanşöre basmak, zamanı ciddiyetle durdurmak demektir. İnsanlar kadrāja girmeye çalışırken aslında birbirlerinin hayatına da girerlerdi. Filmin banyo edilmesini beklemek, bir anının dünyaya dönmesi için sabretmektir. Ve basılan her kare, bir evin en güvenli köşesine emanet edilirdi. Çünkü o fotoğraf yok olursa, anı da yok olurdu.

Bugünse her şey çok fazla, çok hızlı, çok kolay. Aynı manzaranın onlarca hali, aynı yüzün onlarca denemesi... Çokluk, anıları hafifleten görünmez bir rüzgâr gibi. Oysa değer, her zaman azlıkla akrabadır.

Bir aile albümünün arasında sararmış bir fotoğraf bulduğunuzu düşünün. Arkasında titrek bir el yazısıyla "Ayvalık, 1979" yazıyordur. Belki tanımadığınız yüzler vardır fotoğrafta, ama o küçücük not bile bir hikâyeyi açar önünüze. Fotoğraf yalnızca bir görüntü değildir artık; bir kokudur, bir rüzgâr sesi, bir çocuk kahkahası, bir hayat kırıntısıdır.

Dijital çağın fotoğrafları ise dokunamadığımız anılardır. Bir bulutun içinde, tek tuşla silinebilir. O yüzden belki de gerçek fotoğraf, elde bırakılan parmak iziyle var olur. Kenarları hafifçe kıvrılmış,

zamanın dokunduğu bir kâğıdın üzerinde... Dokundukça hissedilir, hissettikçe yaşar.

Bugün çoğu insan bir anı yaşamak yerine onu başkalarına göstermek için kaydediyor. Konserlerde eller havada; alkış için değil, sosyal medyada hikaye paylaşmak için. Oysa sahneyi gözleriyle görmekle ekrandan izlemek arasında bir ömürlük fark vardır. Bir anı paylaşmak, bazen o ana sahip olma hissini zayıflatır. Çünkü mahremiyet, anıları derinleştiren ince bir örtüdür.

Benim için en değerli kareler, kimse bilmediği halde var olanlardır. Gece yarısı kitap okurken çektiğim hafif bulanık bir fotoğraf, çizim masamın üzerine düşen loş ışık, bir anda yakalayıp kimseyle paylaşmadığım kısa bir tebessüm... Bu karelerin estetik olmak gibi bir derdi yoktur. Sadece bir hatırlatma görevi görürler: “Bu an gerçekten yaşandı.”

Belki de fotoğraf çekmek, zamana küçük bir merhaba demektir. Geçip giden bir anı, geleceğin avuçlarına usulca bırakmaktır. Yıllar sonra açıp baktığımızda gözlerimiz doluyorsa, demek ki o kare zamanın değil; kalbin hafızasına kazınmıştır.

Ve belki de bu yüzden fotoğraf, hâlâ en sahici anı saklama biçimidir. Çünkü zaman geçer, insanlar değişir, kelimeler unutulur; ama doğru yerde çekilmiş tek bir kare, insanın ruhunda hiç eskimez.

18 Eylül 2021

Yeşil gözleri önüne alabildiğince uzanmış o kahverengi denizi izlerken düşünceliydi. Tam o anda deneyimlediği bu şey hem ona bilinmezliğiyle korku aşılayan yepyeni, hem de ruhunun derinliklerinde yıllardır varlığını unuttuğu bir noktaya tanıdık bir melodi fısıldayan bir histi. Çok ürkekti, o tatlı kahverengi manzarası ellerinden kayıp gidecek diye çok korkuyordu ama bir o kadar da doyumsuzdu; bir an olsun bile bu sonsuz sıcak denizden mahrum kalmak istemiyordu, düşünceli gözlerini ondan ayıramıyordu. “Demek buymuş” diye düşündü kendi kendine, “onca insanın bahsettiği şey buymuş”. Kafasında o zamana kadar okuduğu ama bir türlü bir şey hissedemediği şiirler, romanlar dönüyordu. Shakespeare fısıldıyordu kulağına,

“Seni bir yaz gününe benzetmek mi, ne gezer? Çok daha güzelsin sen, çok daha cana yakın...”

Hatırlıyordu bu soneyi okuduğu ilk zamanı. Hem hoşuna gitmişti hem düşünmüştü, “birini bu kadar çok sevmek mümkün mü”. Birine hissettiğin sevginin böyle yoğun olması; o sevgiyi şiirle ölümsüzleştirmek istemek, ona çok uzak gelmişti. Oysa şimdi sayfalarca şiirler yazsa, sonsuz bir roman yazsa sanki yeterli gelmeyecekmiş gibi hissediyordu; sanki söylemek isteyeceği bir şey hep eksik kalacaktı. Nasıl, hangi kelimelerle anlatabilirdi bu hisleri? Biliyordu, anlatamazdı. İçinden kendine omuz silktili, bu hisleri anlatmaya çalışmasına gerek yoktu; hissetse yeterdi. Hala o kahverengi denizdeydi gözleri, onlarda kendi yansımasını görmek hoşuna gitmişti. Bunca zaman sonbaharda acımasız bir rüzgârın umarsızca savurduğu bir yaprak gibi yaşamıştı hayatı, insanlar gelmiş insanlar geçmişti çok da uzun olmayan hayatından. Kendini bir yere ait hissetmek için dişiyle tırnağıyla sevgi kazanmaya çalışmıştı insanlardan; sanki sevmek, çabasının bir ödülü olmalıymış gibi. Şimdi görüyordu ne kadar boş yere koştüğünü ve ne kadar anlamsızca yorulduğunu. Bir çift tatlı kahverengilikte bulmuştu onda eksik olan her şeyi. Güzel bir histi, sımsıcacık yapıyordu bunca zamandır buz tutmuş olan yüreğini. Bu derin denize baktıkça ürkekliği geçiyordu, içine gittikçe büyüyen bir cesaret yerleşiyordu sanki. İçtenlikle gülümsedi, hala o yansımadan kendini izliyordu. Güzel manzarasının da yavaş yavaş kısılmasını izledi, pırıl pırıldı kahverengi denizi.

Gözlerinin etrafındaki çizgileri izledi; onları da seviyordu, onlar da çok güzeldi. Konuşmuyorlardı çünkü konuşmaya ihtiyaçları yoktu. Sözleri çoktan bakışlarıyla aşmışlardı, biliyordu; o gözler ona bir şeyler fısıldıyordu. Duymaya ihtiyacı yoktu kelimeleri, onları zaten görüyordu. Mutluydu, bu hissi böyle yoğun hissetmeyeli uzun zaman olmuştu onun için, içtenlikle mutluydu. Kendini ait hissediyordu artık, doğru yere köklerini salabileceğini biliyordu. O gözlerle gözlerinin kavuştuğu andan itibaren hayatının bir daha eskisi gibi olmayacağını biliyordu ama bu onu korkutmuyordu. Kendi yansımasını gördüğü bu

bir çift sıcacık kahverengilik, yaşayacağı her ana, deneyimleyeceği her hisse değerci; biliyordu.

Sonunda gözlerini gözlerinden ayırdığında o güçlü ellerin içinde kaybolmuş ellerini izledi, gülümsedi. Uzun siyah saçlarının onun omuzlarına değmesini izledi, gülümsedi. Hiç sevemediği, sokaklarında yürürken boğulduğunu düşündüğü bu soğuk şehri onun omzuna yaslanmışken izledi; şehrin ona sıcacık gelmesine gülümsedi. Gülünecek ne çok şey vardı! Taksicinin sabırsızca seslenmesiyle irkildi ikisi de, Botanik Parkı'na gelmişlerdi.

“Vay, beş dakika ne kadar da çabuk geçti öyle.” diye fısıldadı. İkisi de gülmeye başladılar taksiden inerken. Bu şehir ikisinin kahkahalarının karışmasına ilk kez şahit oluyordu, ama bu son kez olmayacaktı.

KAYAN YILDIZIN ALTINDA

Nazlı Vayni

Ege'nin tuz kokusu, Zoila'nın saçlarına sinmişti. Surların ötesinde, denize bakan kayalıkların üzerinde tek başına oturuyordu. Ay ışığı suyun yüzeyinde gümüş renkli bir yılan gibi süzülüyor, dalgaların köpüğü gecenin karanlığında hayaletler gibi parlıyordu. Atina, sessizliğe gömülmüştü; Pire Limanı'ndaki direklerden gelen gıcırtilar geceye bir ağıt bırakıyordu. Çünkü Salamis'ten dönen gemiler haber getirmişti: Zafer kazanılmıştı, ama birçoğu geri dönememişti.

Zoila'nın yüreği, deniz kadar dalgalıydı. "Heimarmenos..." Adını fısıldadı, dudakları titreyerek. Heimarmenos onun sevgilisiydi. Hem cesur bir denizci hem de şehrin en iyi kürekçilerindendi. Gitmeden önce saçlarını alnından çekip ona bakmış, "Moiralar ipliklerimizi birlikte örecektir." demişti. O sözü hala kulaklarındaydı. Fakat o gemi dönememişti. Komutanlar geminin Perslerin ateşe verdiği triremelerden biri olduğunu, içindekilerin kurtulamadığını söylemişti. Cesedi bulunamamıştı. Ve bu, Zoila'nın acısını kat kat arttırıyordu. Ölümün bile bir kesinliği vardı, ama kaybolmak... Kaybolmak ruhu paramparça eden bir belirsizlikti.

Heimarmenos'un gemisi Atropos denize açıldığında gökyüzü henüz yeni ağarmıştı. Xerxes'in ordusunun gücü kulaktan kulağa yayılıyor, herkesin dilinde aynı korku dolanıyordu: Pers donanması, sayıca kat kat fazlaydı. Fakat Themistokles'in planı zekiceydi: Pers gemilerini dar boğaza çekmek ve onların sayısını Yunanlar için bir avantaja dönüştürmek.

Heimarmenos, kürek başında otururken elleri su kabarcıklarıyla dolmuştu. Ter, tuzla karışıp sırtından akıyordu. Savaş boruları çaldığında, kalbinde garip bir sıcaklık hissetti. Ölüm korkusu değil, tuhaf bir rahatlamaydı bu. Sanki kaderi gerçekten de şimdi yazılıyordu ya da bunlar yazılan son cümlelerdi.

Pers gemileri dar boğaza girerken, Yunan gemileri birbiri ardına hızla ilerledi. Triremenin bronz koçbaşı düşman gemisine çarpıp tahtaları paramparça etti. Gemi, bir anda hem su hem de kanla doldu.

Düşmanların çığlıkları, tahta parçalarının çatırtısına karıştı. Heimarmenos, kollarının gücü tükenene kadar kürek çekti, sonra mızrağını kaptığı gibi düşman gemisine atladı.

Sonra bir alev topu patladı. Perslerin ateş okları gemiyi tutuşturmuştu. Gözleri dumandan yandı, ciğerleri kavruldu. Bir an Zoila'yı düşündü; saçlarına düşen ay ışığını, limanda ona el sallayışını... Denize atladı. Su buz gibiydi. Birkaç kulaç darbesiyle uzaklaştı, fakat bir başka gemi ona çarptı ve başına sert bir darbe aldı. Gözleri karardı.

Zoila, kayalıkların üzerinde otururken gökyüzünden bir ateş çizgisi geçti. O kadar parlaktı ki göğü ikiye bölmüş gibiydi. Çocukken büyükannesi ona, kayan yıldızların Zeus'un okları olduğunu ya da tanrıların yeryüzüne baktığını anlatırdı. Rahiplerse kayan yıldızlarla bir ruhun göğe yükseldiğini söylerdi.

Ama bu gece, bu yıldız başka bir şey söylüyordu: "Dile benden ne dilersen." Zoila dizlerini karnına çekti, başını göğe kaldırdı. "Athena, Bilgelik Tanrıçası..." dedi kısık bir sesle. "Sen ki Atina'yı korudun, bana da lütfunu göster. Heimarmenos'u bir kez olsun görebilmem için bana izin ver."

Bir rüzgar esti, saçlarını geriye savurdu. Göğsünde görünmez bir çekim hissetti. Denizin yüzeyi tuhaf bir ışıkla parladı. Ve orada, suyun üzerinde bir silüet belirdi. Heimarmenos'tu bu. Islak saçları alınına yapışmış, omzunda yanık izleri, başında kurumuş kan, gözlerinde hem zafer hem de yorgunluk vardı. "Zoila..." dedi. Sesi dalga uğultusuna karışıyordu. Zoila ayağa fırladı, kayalıklardan denize yaklaşmak istedi ama su bir duvar gibi önünde yükseldi. "Gerçek misin, yoksa Hypnos'un bir oyunu mu bu?" Heimarmenos gülümsedi. "Gerçeğim. Ama uzun kalamam. Moiralar ipliğimi dokumayı tamamladı. Sana yalnızca veda etmeye geldim." Zoila ağladı. "Gitme! Bir yıldız kaydı ve ben seni diledim. Bu dilek seni bana getirdi. Kal!" Heimarmenos başını hafifçe iki yana salladı. "Senin dileğin bana yol oldu. Ama yolun sonu burada."

Gökyüzünden bir yıldız daha kaydı. Zoila, gözyaşları içinde gülümsedi. Çünkü artık Heimarmenos'un kaybolmadığını, ışığa kavuştuğunu biliyordu.

Sabah olduğunda kayalıklarda bulundu, saçları deniz suyuyla ıslanmış ve yüzü sakindi. O günden sonra her yıldız kaydığında başını göğe kaldırır, şükürle gülümserdi. Çünkü o artık biliyordu: Yıldızlar kayarken tanrılar bu dünyada yaşayanlara sevdiklerini son bir kez olsun görme şansı verirdi.

KIRMIZI ELMA

EFE KÜÇÜKER

Bir gece vakti umudun ışığı yüreğimi aydınlattı. Oralarda bir yerlerde öyle bir hayat var. Kanadı doğuştan kırılanın, insanın zulmüne göğüs gerenin, kendini kendine rağmen var edenin yüzünü güldüren. Yok sayılanın, kusur tutulananın; üstü örtülenin, ruhu esir alınanın... Kapısı kilitlenenin odasına doğan bir güneş var.

Yavaşça doğruldum. Ayaklarımı toprağa bastım. Soluğu bir gövdeli elma ağacının yanında aldım. Gece vakti yapraklarına çiğ düşmüştü. Ne güzler ne baharlar görmüştü. Gün gelmiş çiçek açmış, gün gelmiş yaprak dökmüştü. Köklerini toprağın derinlerine gömdükçe gömmüştü. Ne vakit meyve verse taşla tutulmuştu. Malum, al elmaya taş atan çok olurdu.

Gücüm yettiğince dallarına uzandım. Tuttuğum gibi koparıverdim elmayı. Isırmaya niyetlendiğim gibi bir tufan kopuverdi. Başıma taşlar yağdı da kovuldum cennetimden. Elimdeki elma kıpkırmızıydı. Damarlarımdaki kana işlediğini hissettim. Sanki alnıma yazılmıştı. Yüzüme utançla baktıklarını gördüm. Cümle hakaret işittim. Kendime ihanet mi etmiştim? Elma ağacı tesadüfen mi yetişmişti? Elma ağacı olmak onun kabahati miydi? Elmaya temayül etmek miydi yoksa kabahatin büyüğü? Memnu olan elmayı yemek miydi yoksa? Peki neydi hakir görülen? Elma mı, yoksa elmaya meyleden mi?

Düştüğüm yerden kalktım. Üstüm başım çepel içindeydi. Etrafıma dolmuş bir sürü insan vardı: kimi topal, kimi çaresiz, kimi gamsız, kimi hayasız. Kimilerinin gözü dönmüş, kimi baştan ayağa çamura batmış. Hepsi yüzüme tükürüyordu. Öfkeden çehreleri değişmişti adeta. Tıpkı benim elmama benziyorlardı, kıpkırmızıydılar. Kaçmaya çalıştım. Var gücümle koşuyordum. Peşimden geliyorlardı aman vermeden. Her adımda daha da kirleniyor ama asla aldırıyorlardı. Koştukça koşuyorlardı: etraflarına bakmadan, nefes dahi almadan koşuyorlardı. Başıma taşlar atıyor ve hakaretler savuruyorlardı. Her adımda durmadan çamura bulanıyorlardı, asla aldırıyorlardı...

Her şey bir tohumla başlamıştı. Toprak tohuma ana olmuş, sarıp sarmalamıştı. Ekmeğinden suyundan kısmamış, bir filiz uğruna kendini paralamıştı. Nihayet o filiz serpilip koskoca bir ağaç olduğunda gururla bakmıştı ona. Bu filizin temeli emek, emeğin kaynağı sevgiydi nihayetinde. Koşulsuz, karşılıksız bir sevgi. Lakin sevginin meyvesi koca bir ağaç, ağacın meyvesi koca bir günah olmuştu. Sevgi miydi günah olan, yoksa tohumun kendisi mi? Elma ağacı olmak onun kabahati miydi? Yoksa memnu olan elmanın kendisi miydi?

Saklanmıştım. Gözlerimi sıkı sıkı yummuş ve kaybolmuşum. Anlaşılan bu sürgün daimiydi. Alnımda kapkara bir leke, bir gören bir daha bakmayacaktı yüzüme. İşte o vakit elma da bendim, elmaya meyleden de. Toprak neylesin böyle tohumu, bir ufak filiz dahi veremeyecekse. Onca sevginin mahsülüne günah denecekse. Günaha meyleden cennetten düşecekse... insan onca çamuru pisliği neyler bilmem, eli yüzü pür pak olan benim peşimden koşar mı?

İnsan sağa sola bakıp dururken nasıl arınır bilmem. Kendi derdine yanan beni ateşe atar mı? Bu töhmet üstümden kalkar mı bilmem. Suçu günahı malum olan benim dalıma taş atar mı? Nedir alnımdaki leke? Nedir bunca zincirin sebebi? Niye benim üstümü örttüler, öylesine aşikar mıydı kusurlarım?

Gözlerimi öyle sıkı yummuştum ki, her şeyi görüyordum. İçimde bir mizan terazisi kurulmuştu lakin kefelere yalnız utanç ve kusur vardı. Başıma isabet eden her bir taş kefelere dolmuştu. O an anladım, bu terazi bana ait değildi. Kefedekiler benim günahlarım değildi. Ne yargıç vicdanımdı, ne yargılanan bendim. Lakin bu zinciri kırmak ne mümkün.

Kopardığım elmaya uzun uzun baktım. Hiç bana benzemiyordu. Adeta bende eksik olandı. İhtiyacım olan, hasret duyduğumdu. Alnı ak, başı dikti. Saklanmıyordu zira ihtiyacı yoktu. Ne dalına taş atan vardı, ne de peşinden amansızca koşturan. Fakat o da yüzüme bakmıyordu. Bakamazdı. Bakarsa çamura batardı. Çehresi pırıl pırıl, güneş tenine yenice değmiş. Hakikatin suyundan birkaç bahar evvel içmiş. Alnı ak olan karanlığı neylesin?

Ay göğe yükselirken yüzümü yıldızlara döndüm. Etraf toz toprak içindeydi önceleri önümü göremedim. Nihayet amansız debdebe durulunca her biri ayrı ayrı ışıldadı. Her biri başka yazgı, her biri başka aydınlık. Kimi diğerinden daha karanlık. O vakit anladım, oralarda bir yerlerde öyle bir hayat var. Kanadı doğuştan kırılanın, insanın zulmüne göğüs gerenin, kendini kendine rağmen var edenin yüzünü güldüren. Yok sayılanın, kusur tutulmanın; üstü örtülenin, ruhu esir alınanın... Bambaşka bir hayat var. Tohumu kusurdan sayılanın çiçek açtığı, her baharda serpildikçe serpildiği bir hayat var.

Benim iklimim bana düşmandır. Kolumu kanadımı kıran bizzat toprağım, çiçeğimi solduran doğan günümdür. Öyleyse tohum neylesin böyle toprağı, bir ufak filiz dahi veremeyecekse. Yazgı odur ki, Ademoğlu haddi hududu aşmasın. Eğrisi doğrusuna denk gelmesin. Bir çift göz için perperişan olan arsız gönül gün yüzü görmesin. Ahu gözlerden dökülen yaşlar toprağına karışmasın. Bir gonca dahi yaza çıkmasın.

Kalemim varıma bir bergüzar, satırlarım kaderime ahuzar. Ben ki bir taze flizim. Günü gelince serpilir miyim meçhul fakat umut doluyum. Zira biliyorum, kaderini yazan kalemi eline alanın hanesini aydınlatan bir nasip var.

MİNİK SERÇE

Seda Erdem

Minicik bedenimde sonsuz gökyüzünü taşıyorum.
İnsan gözünde sıradan,
Belki de görünmezim.
Oysa dünyamın sadeliği hayata dair derin bir ders.
Tatlılığım ise minikliğimde değil;
Varlığımı zorlamadan,
Olduğu gibi yaşamamda gizli.
Benim için hayat,
Bir ekmek kııntısının paylaşılması,
Sabah güneşi cıvıltısı,
Kışın daldan dala konarken savrulan kar taneleri,
Ve gökyüzünde sınırsızca salınmak.
Gerçek özgürlük ise dev kanatlarda değil.
Küçücük kanatlarımın hafifliğinde,
Ve gerçek öz,
İncelikle, zarafetle dünyaya dokunabilmemde.

Mandalina Kabukları

Seda Erdem

Aldırma, ılgın rüzgarlar sonrası gelen vedalara.
Üşütsün puslu sabahlar,
Huysuz sokaklar,
Çamurlu, suratsız kaldırımlar.

Bırak, aralık kalsın perden.
Görünsün dışarıdan,
Akşam olunca evlerin erken yanan ışıkları,
Pencere buğusuna saklanan çay dumanı,
Sobanın üstünde mandalina kabukları.

Ve görünsün içeriden,
Sokak lambalarıyla dans eden,
Aceleci kar taneleri.

Usulca sevgilinin sıcak kollarına sokul,
Çözölsün buz tutmuş akşamlar.

Bir “iyi ki varsın” sesiyle ısın.
Bak alıp soğuşunu,
Aralık nasıl da,
Çekip gidiyor kapıdan.

Sinemada Dışavurumculuk

Hatice Darı

Dışavurumculuk, 19. yüzyıl gerçeklik ve idealizmine karşı olarak 20. yüzyılda Almanya'da ortaya çıkmış bir sanat akımıdır. Almanya'nın politik ve ekonomik sıkıntılarla boğuştuğu bir dönemde çıkan bu akım insan duygularının ve iç dünyasının yoğun dışavurumunu savunur. Bu akımın en ünlü örneği Edvard Munch'un *Çığlık* tablosudur. Keskin çizgiler ve yoğun renkler kişinin iç dünyasını yansıtmak için kullanılır. Bu yazımızda dışavurumculuğun sinemadaki etkisinden ve birkaç önemli örnekten bahsedeceğiz.

Sinemada dışavurumculuk kendisini gerçek dışı, kalemle çizilmiş setlerle gösterir çoğunlukla. İzleyici, izlediği sahnenin realistik olmadığını farkındadır. Perspektif doğru kullanılmaz, genellikle çarpıtılmıştır. Işık ve gölge abartılı bir biçimde kullanılır. Bu tür özellikleriyle

dışavurumcu sinemada korku, gerilim, fantazi gibi türler daha popülerdir. Bu akımın sinemadaki en önemli örneklerine bakalım.

Bu akımın sinemadaki en ünlü ve önemli örneği Alman yönetmen Robert Wiene'nin *Das Cabinet des Dr. Caligari* filmidir. Filmde çarpıtılmış perspektifler ve gerçek dışı bir set kullanımı en önemli unsurlardandır. Ayrıca karakterlerin yüzlerindeki keskin hatlı makyajlar da ışık ve gölge oyununu destekler niteliktedir. Sessiz bir film olan *Das Cabinet des Dr. Caligari*, kullandığı müziklerle de karakterlerin duygularının ve iç dünyalarının dışavurumunu destekler. Bu bağlamda dışavurumculuk akımının en başarılı filmlerindendir.

Diğer bir filmimiz ise yine sessiz bir film olan Nosferatu - Eine Symphonie des Grauens'dur. F.W. Murnau tarafından 1922 yılında çekilen bu film, korku türünün ilk örneklerinden kabul edilir. Ayrıca sinemadaki ilk „vampir“ temsili de bu filmde görülür. Çarpıtılmış bir sete sahip olmasa da konusu ve ışık - gölge kullanımı nedeniyle film, dışavurumcu sinemanın en önemli örneklerindendir.

Bir başka Alman yapımı dışavurumcu film örneğimiz 1927 yapımı Metropolis filmidir. Fritz Lang tarafından yönetilen bu film, bilim kurgu türünün ilk örneklerindendir. Özel efekt kullanımlarıyla dolu bu film yine dışavurumculuğun sinemadaki önemli örneklerindendir.

Bu akımın günümüz sinemasındaki en önemli temsilcisi yönetmen Tim Burton'dır. Gotik fantezi ve korku türünün en önemli temsilcilerinden olan Tim Burton, sinemasında dışavurumculuktan oldukça fazla etkilenmiştir. Filmlerindeki dekorlarda, kostümlerde, makyajlarda, ışık ve gölge kullanımında ve daha birçok alanda dışavurumculuğun izlerini görebiliriz. En önemli örnekleri Edward Scissorhands, Corpse Bride, Sweeney Todd: The Demon Barber of Fleet Street olabilir.

Son olarak günümüzde benim en başarılı bulduğum dışavurumcu sinema örneği olan Barton Fink filminden bahsetmek istiyorum. Joel Coen ve Ethan Coen kardeşler tarafından 1991 yılında yönetilen film, dışavurumculuğun en başarılı modern temsillerinden. Filmde çarpıtılmış bir set veya ışık ve gölgenin dramatik kullanımını görmesek de verilen konu, kameranın kullanılış şekli, müzikler ve kullanılan renkler bize baş karakterimiz Barton Fink'in iç dünyası ve duygu durumu hakkında bilmemiz gereken her şeyi anlatıyor. Bu bağlamda duygu dışavurumunu modern bir şekilde ele alıyor filmimiz.

Herkese iyi seyirler, bir sonraki sayımızda görüşmek üzere!

Kapana kısılmış sema

Gri günlerde ısrarcı yeşil

Uyku öncesi seferi

Unity

Eşik

Love, Unsaid

Fısıltı

Halime Kurt

TÜRKİYE'NİN İKİ MÜZİK SAHNESİ: ANKARA VE İSTANBUL – KİST VE HAZE! GRUPLARI İLE BİR RÖPORTAJ

BAHAR KAYA

Türkiye’de müziğin nabzı iki şehirde atıyor: kalabalığın hiç dinmediği İstanbul ve içine dönük, bağımsız ruhuyla Ankara. Bu röportajda, biri Ankara’dan biri İstanbul’dan olmak üzere iki genç rock grubuyla bir araya geldik: İstanbul’dan HAZE! ve Ankara’dan Kist. Amacımız yalnızca bu iki şehrin müzik sahnesi bakımından farklılıklarını görmek değil; aynı zamanda bu genç müzisyenlerin kendi yolculuklarını, ilhamlarını ve mücadelelerini öğrenmek.

Soldan sağa: Bora Söğüt (bas gitar), Barbaros Aykovan (vokal), Ekin Taşbilek (davul), Ege Güney (gitar)

Solda sağa: Oğuzhan Tekcan (Ozi) (bas gitar), Zeynep Kuru (davul), Hakan Özer (vokal), Beyza Yılmaz (gitar)

Grupların arkasındaki hikâyeler bazen bir metro çıkışında başlıyor, bazen nemli bir prova odasında; ama günün sonunda yeni nesil müzisyenlerin hikayeleri yaptıkları müziğe de yansıyor. Eğer şimdi siz de hazırsanız, gruplarımızla tanışalım!

1-] BIZE BIRAZ GRUBUNUZUN BIR ARAYA GELİŞİNDEN VE MÜZİĞİNİZDEN BAHSEDER MİSİNİZ?

HAZE!

Hakan: “Aslında bu grubun bir araya geliş hikayesi imkansızlıklara dayanıyor. Bundan iki sene önce ben Yıldız Teknik Üniversitesi Rock Topluluğunun başkanıyım, yönetim kurulunda Beyza başkan yardımcılığı yapıyordu ve Ozi de topluluktaydı. Tabii doğal olarak biz bir rock topluluğu olduğumuz için bir konser düzenlemek istedik. İstanbul’da *headliner* olan bir grup bulduk ama altında çalacak bir okul grubu arasak da bulamadık, yok! Sorduk soruşturduk derken, en son Beyza bana dedi ki ‘Biz Ozi ile çalışıyoruz zaten ama vokal eksik, olsa biz çıkarız aslında.’ Ben de dedim ‘E, tamam ben size vokal olurum!’

Ozi: “İki haftalık bir süreçte gruba bir isim bulmamız gerekiyordu, çünkü afişte yer alacak bir isim lazımdı. İki haftada da bulabildiğimiz en orijinal, kulağa güzel gelen isim de HAZE! oldu.”

Hakan: “Anlam bakımından da bizim için uygun bir isim oldu; kafa karışıklığı ve kargaşa.”

Barbaros: “Bizim Beşi Boş diye bir grubumuz vardı, gitaristimizin şehir dışına taşınması gerekti ve İzmir’den transfer olarak Ege geldi.”

Ege: İlk bir sene tamamen stüdyo provaları, tanışma ve kaynaşma ile geçti. Sonra sonra toplanıp şarkı yazmaya başladık ve fark ettik ki biz müzik yapabiliyoruz. O zaman da kafamızda bir soru belirdi ‘Neden bu şarkıları yayınlamayalım ki?’”

Ege: “Sadece bizim üzerimizden değil de müzik ve sanat yapanların genel olarak istenmediği bir dünyada yaşıyoruz. Hele ki bir apartman dairesinde bu işi kısıtlı olanaklarla yapmaya çalıştığımız için biz ve bizim gibi müzisyenler genel olarak pek istenmiyor.”

Ekin: Grup olarak birincil amacımız sahne almak ya da ünlenmekten ziyade üretmek sanırım. Çünkü hiçbirimiz sahne almanın peşinden koşmasak da her birimiz sürekli olarak üretiyoruz.

Ekin: “Sonra daha da büyük bir soru geldi; grubun ismi ne olacak?”

Barbaros: “Bir gece Ege’nin evindeydik, grubun adı ne olsa diye düşünürken saçma sapan bir sürü fikir atıldı ortaya. Sonra aklımıza geldi ki benim apartmanımda müzik yaparken çok fazla şikayet alıyoruz. Aşağıdan yukarıdan şikayetler, apartman grubunda tartışmalar falan. En sonunda dedik ki ‘Ulan biz istenmiyoruz! Apartmanda istenmeyen bir parça gibiyiz.’ Bunun üzerine Kist ismini ortaya atan Ege oldu.”

Ege: Daha çok süreçten zevk alan bir grubbuz. Çünkü şarkı yazma kısmı her zaman çok eğlenceli geçiyor ama bunu sonuca ulaştırmak bizim için her zaman daha zor oluyor. Şarkıyı pazarlaması olsun, gerekli formal işlemleri yapmak olsun bizim için yazma kısmından çok daha sancılı geçiyor.

Bora: Ama bence yine de sahneye çıkmayı ve emeğimizin karşılığın maddi manevi alabilmeyi çok isteriz. Keşke bu işten para kazanabilsek!

2-] YAŞADIĞINIZ ŞEHİRİN MÜZİĞİNİZE BİR ETKİSİ VAR MI?

HAZE!

Hakan: “İstanbul’da yaşamamanın ilham ve imkan bakımından müziğimize bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Çünkü İstanbul çok güzel bir şehir ve ilham alınacak çok fazla yer var. Mesela son şarkımızı ben metrobüsten inip yürürken yazdım, bunun belki İstanbul ile çok alakası yok ama bizim aidiyet duygusu hissettiğimiz yer burası.”

Beyza: “Çok fazla konsere gitme şansımız oluyor. Canlı performanslar izleyince o tarzlardan etkileniyoruz mutlaka. Özellikle sık sık çeşitli sanatçıları canlı izleme ve dinleme şansı ayrı bir açıdan bizi etkiliyor olabilir. Ama bunun %100 etkisi olduğunu düşünmüyorum çünkü bence Ankara’da da olsak aynı tarzları dinlerdik ve yine aynı derecede etkilenirdik.”

Ozi: “İstanbul’dan bir şehir olarak değil, İstanbul’un müzisyenlere sağladığı imkanlar bakımından etkileniyoruz.”

KİST

Barbaros: “Kesinlikle bir etki var! Mesela ‘Kardan Duvarlar’ şarkımızı dinlerseniz tamamen Ankara’yı anlatan bir şarkı. Ankara’nın sürekli gri havası, kaldırımlar, betonlar, samimiyeti...”

Ege: “Biz hepimiz Ankara’yla öğren-ciliğimizde tanıştık bu yüzden Ankara’nın öğrencilik ve gençlik yanına daha hakimiz. Hepimiz Ankara’ya yakın zamanlarda geldik, benzer şeyler yaşadık bu yüzden Ankara’nın bu noktada bize ilham verdiğini düşünüyorum”

Barbaros: “Ama bu ilham bazen biraz fazla geliyor. Sürekli efkar, efkar, efkar...”

Bora: “Ankara’nın soğuk ve romantik havası kaçınılmaz.”

Ege: “Şarkılarımız ağırlıklı olarak karanlık çünkü Ankara’nın havası da öyle. Hep bir kasvet var ve Bora’nın da dediği gibi bu kaçınılmaz.”

3-] YAŞADIĞINIZ ŞEHİRİN DİNLEYİCİ PROFİLİ NASIL?

HAZE!

Zeynep: “Genelde konser veren kitle de dinleyen kitle de belirli oluyor. O yüzden aslında İstanbul çok çeşitli bir dinleyici kitlesine sahip olsa da konserlerdeki kitle genelde rock veya metal ağırlıklı oluyor. Bir de genelde müzik yapanlar dinleyicinin müzik zevkini de aşağı yukarı çıkartabiliyor.”

Ozi: “İstanbul’da *local* ve az dinleyicili grupların dinleyici kitleleri de genelde hali hazırda müzikle uğraşan insanlar oluyor. Çünkü çok fazla müzisyen var ve mainstream isimleri dinlemektense *local* müzisyenleri dinleyip kendilerini kıyaslıyorlar. Mesela biz, bizden biraz daha fazla dinlenen bir grup varsa, onlar neyi daha farklı yapıyorlar biz kendimize ne katabiliriz bundan diye düşünüyoruz. *Local* ve az dinleyicili grupların seyirci kitlesinin de aynı türde gruplar olması bir çeşit rekabet yaratıyor.”

KİST

Ege: “Ankara’nın dinleyici profili çok sadıktır. Ankara gruplarının tutunma sebebi sabit dinleyici kitlesine bağlı bence.”

Ekin: “Ama şu an İstanbul’da da aynı şekilde. Her grubun kendine ait bir dinleyici kitlesi vardır yani.”

Bora: “Ama İstanbullu grup diye bir kavram yok, bu samimiyet kazandıran ve sadakat belirten bir şey değil. Biz Ankaralıları olarak Ankaralı gruplara çok daha sadığımız ve samimiyetlerini hissederiz her zaman.”

Barbaros: “Tabii canım, Ankaralı

dinleyici Ankaralı grubu sahiplenir bence. Emre Nalbantoğlu, Batu Akdeniz, Pilli Bebek Ankara dinleyicisi tarafından unutulmaz ve sahiplenilirler.”

Ekin: “Benim kast ettiğim İstanbullu gruptan ziyade Kemancı’da çıkan grup gibiydi. Çünkü hep öyle hikayeler anlatılır burada şu çalardı onu oradan tanıdık gibi.”

Ege: “İstanbul’da bir grup şurada çalan grup olarak bilinirken Ankara’da Ankara’dan çıkan grup olarak biliniyor.”

4-] ŞEHİRDE SIZIN GIBI BİR GRUBUN SAHNE ALMASI İÇİN YETERİNCE İMKAN VAR MI?

HAZE!

Ozi: “İstanbul’da herhangi bir grubun sahne alma imkanı var. Sahneler arası aldıkları ödeme çok çeşitlilik gösterebiliyor, mekandan mekana ses sistemleri ve seyirci kapasitesi çok farklılık gösterebiliyor. Ama yeterince isteyen bir grup demo kaydını bir mekana götürüp biz böyle işler yapıyoruz ve sahne almak istiyoruz diyerek olumlu bir dönüş alabilir. Tabii eğer yeterince seyirci getirebilirse. Mekan yeterince para sokabiliyor musun buna bakıyorlar, bu yüzden iki üç grubun beraber sahne vermesi de çok yaygın. Bana kalırsa bu da güzel bir *community* oluşturuyor, başka gruplarla sahne vermek, onların seyirci kitlesine kendini tanıtmak ve *network* yapmak çok güzel.”

Hakan: “Asıl mesele de bu zaten. Geçenlerde hiç duymadığımız bir grupla sahne aldık ve çok güzel oldu, tanışmış olduk.”

KİST

Ekin: “İstanbul’a göre sahne sayısı Ankara’da daha az olsa da tek seferlik bir sahne bulmak kolay aslında.”

Bora: “Haftalık düzenli çıkmak için bir sahne bulmak imkansıza yakın.”

Ege: “Tek seferlik sahne bulabilsek bile seçenek çok az. Burada seçici kitle mekan sahibi, oraya gelen gruplar ile konuşup kimin çıkmasını istediğine o karar veriyor.”

Ege: “Ankara’da mekanlar gruplarına sahip çıkıyor, kolay kolay düzenli çıkan bir grup yerine başka bir grup gelemmez. Ama bence İstanbul’da biraz daha kaç bilet satıldığına göre eleme yapılyordur.”

Barbaros: “İstanbul’da sahne almanın önü çok daha açık ama bence. Çok fazla grup, çok fazla dinleyici ve çok fazla mekan var. Biri olmazsa diğerine gidebilirsin.”

Ege: “Ankara’da mekanlar aynı zamanda tecrübe de bekliyor. Nereye gidersek gidelim ilk soru tecrübe oluyor. Ama bence İstanbul’da böyle bir durum yoktur çünkü piyasa çok daha büyük. Ankara’da olduğu gibi bir tecrübe ya da referans beklentisi İstanbul’da olmaz bence.”

Barbaros: “Ama bir yandan da son çıktığımız mekanı hatırlayın, adamlar bize ‘Bu kadar güzel bir performans olacağını bilseydik kayda alırdık bu konseri.’ Dediler. Yani şans vermeyenler de bunu kaçırıyor, şans verilse Ankara’da bilinen çok daha fazla iyi sanatçı olduğu ortaya çıkar.”

5-] ŞEHİRİNİZDEKİ MÜZİK SAHNESİNİN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI SİZCE NELER?

HAZE!

Hakan: “İstanbul’da çok fazla canlı müzik mekanı var ve bu hem bir avantaj hem de bir dezavantaj. Çünkü çok fazla mekan olunca elbet bir yerde sahne alabiliyorsunuz ama çok mekan çok müzisyen demek. Bu sebeple de mekanların karnı biraz tok oluyor. Kim daha çok seyirci getirirse mekan onu seçiyor. Sahnede keşfedilme kavramı da haliyle ortadan kalkıyor.”

Beyza: “İstanbul’da müzik biraz sosyal medyaya bakıyor; ne kadar takipçin var, dinleyici sayın kaç, gönderilerin ne kadar görüntüleniyor... Mesela çok kötü bir grup çok fazla takipçisi olduğu, çok fazla dinleyicisi olduğu için istediği her mekanda konser verebiliyor. İyi çalmamalarına rağmen gayet popüler olabiliyorlar ve büyük bir mekanda tek başına konser verebiliyorlar ama aslında gerçekten güzel çalmıyorlar. Mekan, iyi mi kötü mü çalıyorlar diye bakmıyor; popülerliklerine bağlı tamamen.”

Ozi: “İstanbul’da *local* bir grubun tek başına sahne alacak seviyeye geldikten sonra bile hafta sonu sahne alamama ihtimali var. Çünkü cuma-cumartesi günleri popüler, bilinen ve kendini kanıtlamış gruplara ait. Ve bu günler insanların dışarı çıkıp müzik dinlediği, eğlendiği günler ama hep aynı gruplar çıkıyor. Bu bence büyük bir dezavantaj.”

Hakan: “Bu yüzden de mekanların karnı tok oluyor. Hafta sonu kazanmayı planladıkları parayı kazandıktan sonra, bizim gibi gruplara ‘Gençler siz iyisiniz, sizin elinizden tutalım destek olalım.’ demiyorlar ve herkese aynı tarifeyi uyguluyorlar.”

KIST

Bora: “Bence müzik şirketlerinin burada olmaması Ankara’nın en büyük dezavantajı. Kimseyle görüşemiyoruz, bilgi alamıyoruz hiçbir şekilde iletişim sağlayamıyoruz. Telefonda bunu yapmak da çok zor hatta imkansız çünkü müsait olmuyorlar genelde.”

Ekin: “Ankara’da da müzik şirketleri var ama bütün büyük şirketler İstanbul’da. Bu da kaliteyi etkiliyor olabilir.”

Ege: “Ama daha küçük şirketler bir avantaj da olabilir. Fiyatlar İstanbul’dan daha uygun ve daha sıcak ve samimi bir etkileşimimiz oluyor. Çünkü adamların müşterisi de az olduğu için sizinle daha çok ilgilenip daha güçlü bir bağ kuruyorlar. Piyasa kaygısı Ankara’da çok daha az bu yüzden şirketler çizmeye çalıştığımız yolda bize destek oluyor. Bunun yanında Ankara’da mekanlardaki, stüdyolardaki diğer müzisyenler de çok yardım sever. Bize ihtiyacımız olabilecek her türlü enstrüman ve ekipmanı ödünç veriyorlar ki ben bir müzisyen olarak böyle bir şeyi kolay kolay yapamazdım.”

Ekin: “Yani aslında burada imkanlar ve seçenekler İstanbul’a göre daha kısıtlı olsa da herkes birbirine sahip çıkıyor. Samimi ve güçlü bir topluluk oluşturuyoruz. Seçenekler az olsa da tutunmak daha kolay.”

6-] ŞEHİRİNİZDEKİ MÜZİSYENLERİN BİRBİRİYLE İLİŞKİSİ NASIL. BİR ÇEŞİT DAYANIŞMA VAR MI YOKSA HERKES KENDİ YOLUNDA MI?

HAZE!

Ozi: “İstanbul’da bahsettiğimiz gibi yeni yeni kendi müziğini yapmaya başlayan grupların dinleyicileri de diğer müzisyenler oluyor. Yani aslında müzisyenler birbirilerini dinleyerek bir destekte bulunuyorlar ama burası draması bol bir şehir. Çünkü çok fazla insan, çok fazla müzisyen var. Kalabalıkta da tabii ki drama, rekabet ve çirkeflik eksik olmaz.”

Zeynep: “Ben daha çok rekabet olduğunu düşünüyorum. Ben başka bir grubu dinlediğimde bana göre olup olmamasını geçtim, genelde eleştiri gözüyle bakıyorum. Bence buradaki bütün müzisyenler böyle; iyi ya da kötü anlamda birbirimizi eleştiri yağmuruna tutuyoruz. Kıyaslamalar ve çekişmeler ortaya çıkıyor özellikle de konser süreçlerinde. Zaten birbirini takip eden ve dinleyen müzisyenler, sonra da mecburen bir rekabete girip diğerlerine üstünlük sağlamaya çalışıyorlar. Maalesef böyle müzisyenler de var.”

Ozi: “Müzisyenleri diğer müzisyenler dinleyince, eğlenmekten ziyade bir eleştirmen gözüyle bakıyorlar. Bu benim çok dem vurduğum bir şeydir. Ben başka bir grubun konserine gidince tamamen eğlenme amacıyla giderim ve bir seyirci olarak orada bulunurum.”

Hakan: “Ama mesela Beyza ve ben kollarımızı kavuşturup sahneyi gözlemliyoruz.”

Beyza: “Bu biraz karaktere de bağlı, Ozi eğlenmeyi seven birisi ve buna odaklanıyor ama ben ister istemez eleştiriyorum, engel olamıyorum.”

KİST

Bora: “Müzisyen bir arkadaşımızdan duyduklarımıza göre herkes gözüktüğü kadar da samimi değil. Onun içinde olduğu grup bizimkinden biraz daha büyük ve sanırım bir noktadan sonra grubunuzu ilerletmek için daha büyük müzisyenlerden tavsiye almaya çalıştığınızda yardım alamayabiliyorsunuz. Ama bunun Ankara özelinde olmadığını da belirtmişti, gruplar piyasa endişesi ile tutunmak için bunu yapabiliyor. Bizim şu ana kadar karşılaştıklarımız hep iyi insanlardı, belki de herkes iyidir ama en azından bizim karşılaştıklarımız çok yardımseverdi.”

Barbaros: “Bu arkadaşımız bizim şu an çıktığımız mekanlarda devam etmemiz yerine daha büyük mekanlarda çıkmamız için bize yardımcı olabileceğini söylemişti. Yani bağlantı olduğu sürece müzisyenler birbirine yardımcı oluyor ama bizim bu noktada pek bir tanıdığımız yok.”

Ekin: “Benim ODTÜ’den bir arkadaşım var, onların grubu Biz Şimdi Neyiz? bizim çıktığımız mekanda bizden önce bir konser vermişti. Biz onları dinlemeye gittik ve onlar da bizi dinlemeye geldiler sonrasında. Bu bakımdan bir dayanışma da söz konusu Ankara’da. Herkes yakınındaki müzisyen ile bir dayanışmaya girdiği için aslında neredeyse her müzisyen birbirine destek olmuş oluyor ya direkt ya da dolaylı olarak.”

Ege: “Bir mekanda tek grup olarak çıkmaya pek sıcak bakmıyor mekan sahipleri. Biz de Eren ile anlaşip ayarlamıştık sahneyi. Çünkü o da biz de tek başımıza bir sahne ayarlayamayacaktık, bu tarz dayanışmalar müzisyenler arasında çok yaygın. Zaten hepimiz aynı konudan muzdarip olduğumuz için, bu konuda bir rekabete girmektense birbirimize destek olalım ve yolumuzu açalım, hep beraber büyüyelim gibi bir anlayış var.”

Ekin: “Ayrıca bu dayanışma sadece yeni başlayan gruplar arasında değil, büyük ve daha ünlü müzisyenler arasında da var. Batu Akdeniz, Paptricum, Egemen Akkol gibi Ankara çıkışlı büyük müzisyenler bile hala daha düet yaparak birbirlerine destek oluyorlar.”

Ege: “Ayrıca şunu da eklemek istiyorum, buradaki grupların çoğunluğu üniversite öğrencisi. İstanbul’da ben buraya müzik yapmaya geldim diyen çok kişi vardır ama Ankara’da bir grup müzisyen varsa onlar öğrencidir. İnsanın ana amacı müzik yapıp para kazanmak ise ister istemez daha hırslı ve rekabetli bir ortam oluşuyordur. Burada bir çeşit öğrenci dayanışması da söz konusu, hep bir tanışıklık oluyor. Ondan kaynaklı olarak öğrenci dayanışması adı altında grup dayanışması da oluyor.”

7-] SIZCE SIZIN YAPTIĞINIZ MÜZİĞİN TÜRKİYE’DEKİ MERKEZİ NERESİ?

HAZE!

Hakan: “Biz yaptığımız müziği tam olarak *classify* edemiyoruz. Biz şu an *single single* çalışıyoruz ve şarkıların tarzları birbirinden oldukça farklı. Tabii yeni bir grup olduğumuz için yeni yeni kendi içimizde kendimizi buluyoruz. Ama en basit şekliyle yaptığımız müzik Türkçe Rock. Garage Rock’a ve Modern Rock’a benzetiyoruz kendimizi biraz. Bunun da merkezi kesinlikle İstanbul’dur bence. Hatta bütün müzik *genre*’lerinin merkezi Türkiye’de İstanbul’dur.”

Ozi: “Günümüzde artık eskisi gibi Bakırköy ekolü Kadıköy ekolü gibi anlayışlar kalmadı. Her alanda olduğu gibi müzikte de globalleşmeye başladı herkes. Herkes her şeyi dinleyebildiği için spesifik bir semtten oraya özgü işler çıkmıyor. Bizim şarkıların içinde çok farklı *genre*’lerden elementler var. Hemen hemen bütün şarkılar ritim, riff üzerine bu biraz *punklaştı*rabiliyor şarkıyı ama melodik kısımlarımız da yoğun. Özel

likle son şarkılarımız biraz daha alternatif bir hale geldi. Yani bizim müziğimizi bir kategoriye koymak biraz zor ama Hakan'ın da dediği gibi kısaca Türkçe Rock yapıyoruz.

KİST

Ekin: “Kültür olarak Ankara diyorum. Müzik endüstrisinin merkezi İstanbul ama bizim müziğimizin kalbi Ankara. Pilli Bebek ve Duman farkı gibi. Pilli Bebek daha kompleks ve sanatsal açıdan deneysel şarkılar yaparken Duman'ın şarkıları hep tutuyor ve çok daha popüler. İkisi de çok güzel şarkılara sahip ama Ankara-İstanbul farkı aşikar.”

Ege: “Bizim müziğimizin sanatsal kaygıları biraz yüksek. Genel kitleye hitap edecek mi diye düşünmeden, ticari bir iş gibi değerlendirmeden müzik yapıyoruz. Yaptığımız işi beğenene kadar uğraşıyoruz ve bizim için öncelik de gurur duyduğumuz şarkılar yazmak. Ve bu tarz gruplar

genelde Ankara'da oluyor. Bizim gibi düşünen Ankara merkezli bir grup İstanbul'a gittiği zaman şarkılarında bir değişim görüyoruz. Bu grupların Ankara menşeli albümlerine bakınca daha deneysel takıldıklarını ve enstrüman müziği yaptıklarını görebilirsiniz ama İstanbul'a gittikten sonra orada tutunmak için daha güvenli tercihler yapıyorlar. Bu yüzden bizim yaptığımız müzik Ankara'ya ait gibi geliyor, çünkü İstanbul'a gittiğinde tutunmak içi popüler olana kaymak zorundasın.”

Bora: “Piyasa ve üretim bakımından merkez kesinlikle İstanbul ama bu müziğin kültür bakımından merkezi Ankara. Çünkü Ankara *genre*'ya sahip çıkabildiğiniz bir şehir.”

Ege: “Ankara dinleyicisinin de bu noktada bir etkisi var. Ankara dinleyicisi *catchy* ve popüler bir şarkı beklemez, kendine bir şeyler hissettiren bir şarkı yazmanı bekler. Ankara'da hayat sakin ve bu stabil yaşamda dinleyiciler bir şeyler hissetmek istiyorlar.”

8-] EĞER DİĞER ŞEHİRDE OLSAYDINIZ SIZCE BU MÜZİĞİNİZİ NASIL ETKİLERDİ?

HAZE!

Ozi: “Müzik yapmazdım.”

Zeynep: “Evet ben de yapmazdım. Ben müziğe başlamazdım diye düşünüyorum çünkü Ankara’da yeterince imkan yok ve müziğe başlamak da çok fazla imkan gerektiriyor. Ben mesela ittirilmesi gereken bir insanım ve böyle bir durumda ilk

seçeneğinin olması gerekiyor bence. Bir gruba girmek bile İstanbul’un imkanları ve üniversite sayısı ile direkt olarak bağlantılı bence.”

Hakan: “Ben şahsen dördümüzün de Ankara’da yaşadığı bir senaryoda orada olmanın müzik yapma bakımından bizi etkileyeceğini düşünmüyorum. Çünkü ben Konya’da da müzik yapıyordum, beste

başlayacağım sırada bana bu kadar imkan verilmezse muhtemelen müziğe hiç başlamazdım. Mesela ben davul öğrenmek için bir kursa gidiyordum ve orada danışabileceğim bana destek olan bir sürü hocam vardı. Belki de Ankara’da bu kadar çeşitliliği bulmak zor olurdu. Bir de ben çok hoca değiştirdim, hocayla o müzik bağının kurulmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. O müzik bağını kurmak her hoca ile mümkün olmayabilir ve bu durumda insanın birden fazla

yapıyordum bir şeyler üretiyordum. Bence yapmak isteyen bir şekilde her yerde yapar. Tabi İstanbul’un müzik konusunda artıları her zaman daha teşvik edici.”

Beyza: “Ben Ankara’da müzik yapmanın daha kolay olduğunu düşünüyorum. Tutunmak açısından Ankara daha rahattır diye düşünüyorum. *Network* açısından da Ankara daha rahattır. *Community* olarak İstanbul’a kıyasla daha küçüktür ve *network* yapmak daha kolay olabilir. Mesela

İstanbul'da büyük bir mekanda sahne almak Ankara'dan daha zordur çünkü burada gerçekten çok fazla müzisyen var. Burada büyük mekanlar sadece büyük müzisyenler için ayrılmış gibi. Bu yüzden Ankara'da daha hızlı bir şekilde ünlenebilirsin aslında demek istediğim bu."

Ozi: "İstanbul'da müzik grupları üniversitelerden çıkıyor. İstanbul'da da çok fazla üniversite, çok fazla müzik kulübü ve grubu var. Bu okullar ve kulüplerin bir çoğu da gerçekten çok köklü, nitekim biz de bu kulüplerden çıkma bir grubuz. Ankara'da bildiğim kadarıyla çok sayıda köklü müzik *community*'si yok. ODTÜ'nün köklü müzik kulübü olduğunu biliyorum ama öğrenince çok şaşırdım ki; Bilkent'in bir müzik topluluğu yok. O yüzden İstanbul'da inanılmaz bir üniversite *network*'ü dönüyor, herkesin birbirine dinleyici olarak ihtiyacı var. Ama Ankara'da olsaydık hadi şarkı yapalım dinlenir mutlaka mentalitesine gelemeyebilirdik. Kendi kendimize çalar dururduk sadece.

KIST

Bora: "Feci sahne alırdık, iyi para kazanırdık, şarkı da yazmazdık, her hafta

sahne alıp okulu bile bırakabilirdik. Sadece müzikten ilerleme şansımız olurdu. Kazandığımız para sayesinde daha hızlı iş yapardık, ekipman kalitemizi arttırırdık. Bir yandan da üretkenliğimiz azalardı, şarkı yazma konusuna şimdiki kadar önem veremezdik. Ama İstanbul'da tutunmanın ne kadar zor olduğunu da biliyoruz, belki de hiçbir şey beceremeyip elimize yüzümüze bulaştırırdık."

Ege: "Bir şarkıyı çıkarmadan önce sürekli sahne alabileceğimiz için şarkının geri dönütüne göre şarkıda değişiklikler yapabiliirdik. Ama burada şarkı yazmaya odaklandığımız için gelecek tepkiyi kestiremiyoruz ve buna göre hareket de etmiyoruz."

Ekin: "Bence piyasaya odaklanacağımız için pek şarkı yazamazdık. Hele sadece müzisyenlikten ilerleseydik para kazanıp kendimizi idame ettirmeye çalışmaktan buna vakit kalmazdı."

Barbaros: "Para kazanırdık ve bu sayede, iş bölümü yapabiliirdik, stüdyoda kayıt alabiliirdik, iyi bağlantılar kurabiliirdik."

9-] TÜRKİYE'DE MÜZİSYEN OLARAK GELECEĞE DAIR UMUTLU MUSUNUZ?

HAZE!

Ozi: "Umutluyum çünkü İstanbul gün geçtikçe kalabalıklaşıyor ve genç nüfus artıyor bu da daha fazla mekan, daha fazla seyirci kapasitesi demek. Mekanların ayakta kalmak için seyirciye bizim de müzik yapmak için mekâna ihtiyacımız var. Müzisyenliği yine devam ettirebiliriz ama sırf müzisyenlik tek başına ekonomik olarak gerçekçi olmaz. Mesleklerimizin yanında arada sahne almak gibi bir yol izleyeceğimizi düşünüyorum."

Hakan: "İstanbul'da hatta Türkiye'de müziğin geleceği konusunda umutsuzum. Çünkü iyi müzik dinleyicisi azaldı, görüyoruz ki basit müzikler daha çok dinleniyor. Tabii herkesin yaptığı müziğe saygımız sonsuz ama gitar müziği şu an popüler olan müziklere göre daha kompleks bir yapıya sahip ve git gide dinleyici kaybediyor."

Ozi: "Sen diyorsun ki azalıyor ben diyorum ki artıyor, kendi içimizde çelişiyoruz."

Beyza: "Hayır Hakan diyor ki iyi dinleyici

azalıyor, nüfusun artması herkesin bizim müziğimizin dinleyicisi olacağı anlamına gelmez.”

Hakan: “Rap konserlerine yine giden olur ama bizim tarzımız üretim ve dinlenme bakımından azalacak diye düşünüyorum.”

Beyza: “Zaten biz kayıt almaya gittiğimizde bile adam bize bu tarz dinlenmez, size başka bir tür yapalım dedi ama biz inat ettik. Artık stüdyolar bile öneride bulunuyor, sizi popa kaydıralım ya da alternatif depresif bir şeyler yapalım gibisinden.”

Ozi: “Ama tutunmak için müzik yapmak da çok eziklik olurdu zaten.”

Beyza: “Sosyal medya içerik müziği üretme peşinde çoğunluk, ve doğal olarak bizim tarzımız da ölüyor. Ama dinleyiciyi müşteri gibi görmediğiniz zaman sizin için bir sorun olmuyor bu. Biz pop da yapsaydık sevdiğimiz için yapardık bunu. Müziğimiz bizim amacımıza hizmet ettiği için umutluyum ben. Çünkü biz yaptıklarımızdan tatmin olduğumuz için dinlense de dinlenmese de müzik yapmaya devam ederdik. Dinlendiği zaman çok mutlu oluyoruz ama dinlenmese de sorun değil çünkü biz memnunuz yaptığımız müzikten. Biz dünyada bir iz bıraktığımızı biliyoruz.”

KIST

Bora: Ben umutluyum, tutunabileceğimizi düşünüyorum. Milyonda bir bir ihtimal bile olsa ben o ihtimale güveniyorum. Zamanla yavaş yavaş da olsa bir kitle toplayıp o ivme ile devam edebileceğimizi düşünüyorum. Eskisi kadar popüler olmasa da doğal müzik asla bitmeyecek ve tekrardan talep edilmeye başlanacak. Şu an insanlar bundan uzaklaşmış olsa da bu

tarz asla ölecek bir tarz değil ve mutlaka bir dinleyici kitlesi olacak.

Ege: Müzik gittikçe hissizleşiyor ve insanlar bir süre sonra bu durumdan bıkacak çünkü müzik duygular ile yazılır ve duygulara hitap eder. Buna bir noktada dur deyip, bilgisayar tabanlı müzikten uzaklaşılacak ve bir şeyler ifade eden müzik yapılmaya geri başlanacak.

Barbaros: Ben bundan üç yıl olsun beş yıl olsun bir süre sonra bir yerlere gelir miyiz bilmiyorum. Ama benim için önemli olan çizgimizi bozmamak. Yani sevdiğimiz işi yapma taraftarıyım. Şu anda müzik bizim için bir hobi belki gelecekte bir meslek olur ama önemli olan bu şans gelse de gelmese de çizgimizi korumak. Çizgimizi bozmadığımız sürece gelecekte hepimiz başka bir meslek yapsak da günün sonunda bir araya gelip yine müzik yapabileceğimize inanıyorum ben. Bu işi asla bırakmayacağız bence.

10-] ŞEHİRİNİZİN MÜZİK KİMLİĞİNİ BİRER KELİME İLE TANIMLAYABİLİR MİSİNİZ?

HAZE!

Hakan: “Karmaşık”

Beyza: “*Show*”

Ozi: “Kalabalık”

Zeynep: “*Network*”

KİST

Barbaros: “Kasvetli”

Ege: “Tutkulu”

Bora: “Soyut”

Ekin: “Duygusal”

Röportaj boyunca iki grubun bazı sorularda birbirine yakın, bazı sorularda ise tamamen zıt yanıtlar verdiğini gördük. Bu farklılıklar, genç müzisyenlerin müziğe bakışını ve şehirlerin onlara sunduğu imkanları daha net anlamamızı sağladı. Hem Ankara'nın samimi ve deneysel sahnesine hem de İstanbul'un renkli ve fırsat dolu sahnesine yakından bakma fırsatı bulduk. İki şehrin, genç müzisyenlerinin gözünden nasıl görüldüğünü ilk ağızdan dinledik. Bu gruplar için şehir bazen bir ilham kaynağı, bazen bir mücadele alanı oluyor; ama günün sonunda pes etmeden müzik yapmaya devam ediyorlar.

Röportaj teklifimizi içtenlikle kabul ettikleri ve kendi hikâyelerini bizimle paylaştıkları için hem Kist'e hem de HAZE!'e teşekkür ederiz. Onların sesini daha yakından duymak isterseniz, şarkılarına aşağıdaki linklerden ulaşabilirsiniz.

Yazımızın sonunda karar size kalmış. Siz genç bir müzisyen olsaydınız hangi sahneyi seçerdiniz; İstanbul mu Ankara mı?

HAZE!

Spotify: https://open.spotify.com/artist/3L0XBqslF2LVbq2WXxD-ftT?si=b429Fs70TW2_fO-Mpr3qiA

KİST

Spotify: <https://open.spotify.com/artist/5bgbFOkPCLOAelQdiQiP-cR?si=c1hEu27QQGKNUs0XyJrR0g>

VIVIENNE WESTWOOD: GELENEK VE MODERNİTENİN HARMANLANMASI

HATİCE DARI

Ölümünün üzerinden geçtiğimiz ay tam 3 yıl geçmiş olan, punk modasının en ünlü temsilcisi Vivienne Westwood markasından bahsedeceğiz bu sayımızda. 1941 yılında Londra’da doğan Vivienne Westwood, *punk* alt kültürünü modaya yansıtan ilk moda tasarımcılarından ve adını verdiği Vivienne Westwood moda markasıyla hayatı boyunca iklim değişikliği, ırkçılık, cinsiyetçilik, sınıf ayrımı gibi birçok alanda yarattığı farkındalıklarla adından söz ettirdi.

Punk modasının en önemli özelliklerinden olan “kendin-yap” akımını destekleyen Westwood, markasında da bu özelliği yansıtıyordu. Basitçe birbirine dikilmiş, çengelli iğnelerle tutturulmuş kumaş parçalarından yaptığı ikonik parçalar markayı şu anki ününe kavuşturdu. İşçi sınıfından gelmesi nedeniyle içselleştirdiği “az al, iyi seç, iyi kullan” sloganını markasıyla bütünleştirdi.

Kraliçe II. Elizabeth’in taçlandırma törenine 12 yaşında tanık olması da markanın kraliyet modasına ilgisini açıklayabilir. Markanın ikonik logosunda Kraliyet Küresi’nin barınması buna örnek verilebilir. Gelenek ve yeniye harmanlayan markanın birkaç ikonik parçasına beraber bakalım:

İlk önce markanın ikonik logosunu, özellikle takılarında, değiştirerek yaratıcı şekillerde kullandığı birkaç örneğe yer vermek istedim.

İklim değişimine oldukça basit, el yapımı görünümde bir tişört üzerine yazılmış “İklim Devrimi” sloganıyla dikkat çeken bu parçayı, yine herkesin yapabileceği sıradışı bir makyajla tamamlamış Vivienne Westwood. Savunduęu sürdürülebilirlik akımına ara sıra kendi parçalarının mankenliğini yaparak da destek olmuştur.

Vivienne Westwood’un en tanınan parçalarından olan korselere gelelim şimdi. Korseler de yine 20. yüzyıla kadar kraliyet ailesi de dahil olmak üzere statü sahibi kadınların günlük hayatlarında kullandıkları bir parçaydı. Westwood’un kraliyet modasından esinlenişinin izlerini korselerin üzerine işlenmiş rönesans dönemi tablolarından görebiliriz.

İskoçya kültüründe yer alan ekose kumaşı da Westwood markasının sıklıkla tercih ettiği kumaş çeşitlerinden. İskoç ailelerinin klanlara ayrılmasında kullanılan ekose, ailelerin kendilerine özgü belirledikleri desenlerle adete bir bayrak niteliğinde bu klanların birbirinden ayrılmasını sağlıyordu. 1993 yılında kendi ekose desenini üreten Vivienne Westwood, bu geleneğin devamının sağlanmasında önemli öncülerden biri oldu.

Naomi Campbell'ın podyumdaki ikonik düşüşünün suçlusu Vivienne Westwood markasının 30,5 santimetrelik topuklularından başkası değildi. Söylenilene göre Westwood bu akıl almaz yükseklikteki topukluları günlük hayatında da kullanıyordu ve bu ayakkabılar markanın vazgeçilmezlerindendi.

Aşağıya göz gezdirmeniz için birkaç parça daha bırakıyorum. Umarım bu yetenekli ve sıradışı kadın sizleri de beni etkilediği kadar etkilemiştir. Bir sonraki yazımızda görüşmek üzere.

Bol Şifalı Tavuk Suyu Çorbası

Bahar Kaya

Kış geldi ve havalar bu kadar soğukken içinizi ısıtacak çorbalar arıyorsanız doğru adrestesiniz! Bu sayıda ne kadar hasta olursanız olun sizi ayağa kaldıracak hatta hastalanmanızı da önleyecek bir tavuk suyu çorbası tarifi veriyorum.

Malzemeler

- 6 su bardağı su (1.5 litre)
- 2 tavuk but
- 1 büyük soğan
- 7-10 diş sarımsak
- 1 büyük patates
- 1 havuç
- Yarım limonun ince rendelenmiş sarı kabuğu
- 2 yemek kaşığı zeytinyağı
- 1 yemek kaşığı tereyağı
- 2 yemek kaşığı un
- 1 su bardağı yoğurt
- 1 yumurta sarısı
- Yarım limonun suyu
- 1-2 defne yaprağı
- 1 tatlı kaşığı nane
- Tuz, karabiber
- 1 çay kaşığı pul biber

Tarif

1. Geniş bir tencereye tavuk butlarını koyun. Üzerini kapatacak kadar soğuk su ekleyin (1.5 litre/6 su bardağı).
2. Defne yapraklarını suya ekleyin.
3. Ocağı açın, su kaynamaya başlayınca üzerindeki köpükleri alın.
4. Ateşi kısığa düşürün. Tavuklar tamamen beyazlaşıp pişene kadar haşlayın.
5. Su kaynadıkça suyun üzerinde oluşan köpükleri kevgir ya da kaşık yardımı ile alın.
6. Tavuk haşlanırken başka bir tencerede zeytinyağı ve tereyağında ezdiğiniz sarımsak ile küp küp kestiğiniz soğanları, patatesi, ve havucu kavurun.
7. Tavuk piştikten sonra defne yapraklarını çıkartıp tavuğu tiftikleyin.
8. Tavuğu haşladığınız suyu sebzelerin olduğu tencereye tiftiklenmiş tavuk ile beraber boşaltın.
9. Rendelenmiş limon kabuğunu tencereye serpiştirin ve sebzeler yumuşayana kadar kaynamaya bırakın.
10. Terbiye için yumurta sarısı, yoğurt ve unu bir kasede pürüzsüz olana kadar çırpın.
11. Sebzeler piştikten sonra tencerenin altını kısın ve yoğurtlu terbiyeyi çırparak yavaş yavaş ekleyin. Karışım ılıyınca karışımı da tencereye azar azar ve karıştırarak ekleyin. Bu aşamada yavaşça ve sürekli karıştırarak ilerlemeniz gerekiyor yoksa çorbanız keşilebilir.
12. Yarım limonun suyunu; pul biber, nane, karabiber ve tuzu çorbaya ekleyin.
13. Bütün malzemeler eklendikten sonra yaklaşık beş dakika daha çorbanın kısık ateşte pişmesine izin verin ve ardından çorbanız hazır.

Biraz zahmetli gözükse de oldukça sağlıklı olan bu çorba, soğuk kış günlerinde her hastayı ayağa kaldırma garantili! Ama yine de siz bu çorbayı denemek için hasta olmayı beklemeyin derim, çünkü içindekiler sayesinde bağışıklığınızı güçlendirecek ve aynı zamanda lezzeti ile sizi büyüleyecek.

Tavsiyeler

Sangria dergisinin amaçlarından biri de, sanatın her alanından sanatçılar ve eserler hakkında bilgi yaymak. Derginin bu sayfasını da siz değerli okuyucularımız için birkaç öneri niteliğinde değerlendirebilirsiniz. Bütün bu değerli sanatçıları sizin de bizler kadar seveceğinizi ve takdir edeceğinizi umuyoruz.

Kist, Ankara merkezli bir müzik grubu, rock müzikte yeni bir ses arıyor sanız incelemenizi ve canlı performanslarını da kaçırmamak adına takipte kalmanızı şiddetle tavsiye ediyoruz.

<https://www.instagram.com/kist.music?igsh=MXd6M3BoejJ1N25oZg==>

<https://open.spotify.com/artist/5bgbFOkPCLOAelQdiQiPcR?si=v d8OeRsRS4SYvM8EhoV7cg&nd=1&dlsi=81e4f2b99c15420e>

<https://music.apple.com/tr/artist/kist/767219742>

https://music.youtube.com/playlist?list=OLAK5uy_kDLyRq0JmD9yLbJHfKnTfiAdQyR1RSab4

Yaren İleri, genç bir tasarımcı olmanın yanında sıradışı eserlerini de paylaşıyor, göz atarsanız beğeneceğinize eminiz.

<https://www.instagram.com/yareniileri?igsh=NXBveXFsbHBweTJm>

İstanbul çıkışlı HAZE! bir modern rock grubu. Hem şarkılarına bu linklerden ulaşabilir hem de sosyal medyalarından canlı performanslarını takip edebilirsiniz!

<https://www.instagram.com/hazecanli?igsh=MXcxdnU2aWhwejZidg==>

<https://open.spotify.com/artist/3L0XBqslF2LVbq2WXxDfIT?si=hoCfPcgGQnCtEPVFDotgFw>

<https://music.apple.com/tr/artist/haze/1812228126?l=tr>

Teşekkürler

Sayımızın son sayfasına ulaştınız fakat bu sayfaların bir araya getirilmesinde özelikle teşekkür etmek istediğimiz birkaç isim daha var. Öncelikle kapak tasarımı ve sayfa içi illüstrasyonları için **Yaren İleri**'ye, logo tasarımı için **Deniz Yıldız**'a, dergi mizanpajı için **Ekin Taşbilek**'e, editörlüğü için **Hatice Darı**'ya ve koordinasyon için **Bahar Kaya**'ya sonsuz teşekkürlerimizi iletiyoruz. Bizlere iletilen sayfaların bir anlam kazanıp, dergi niteliğine getirilmesindeki emekleriniz için minnettarız. Ayrıca bu sayfaları boş bırakmadığınız, dergimize renk kattığınız için sevgili yazarlarımızı da tekrardan teşekkür ediyoruz. Son olarak siz değerli okuyuculara, dergimizi okuyup buraya kadar geldiğiniz için teşekkürler. Bir sonraki sayıda görüşmek dileğiyle.

Sangria Dergi

